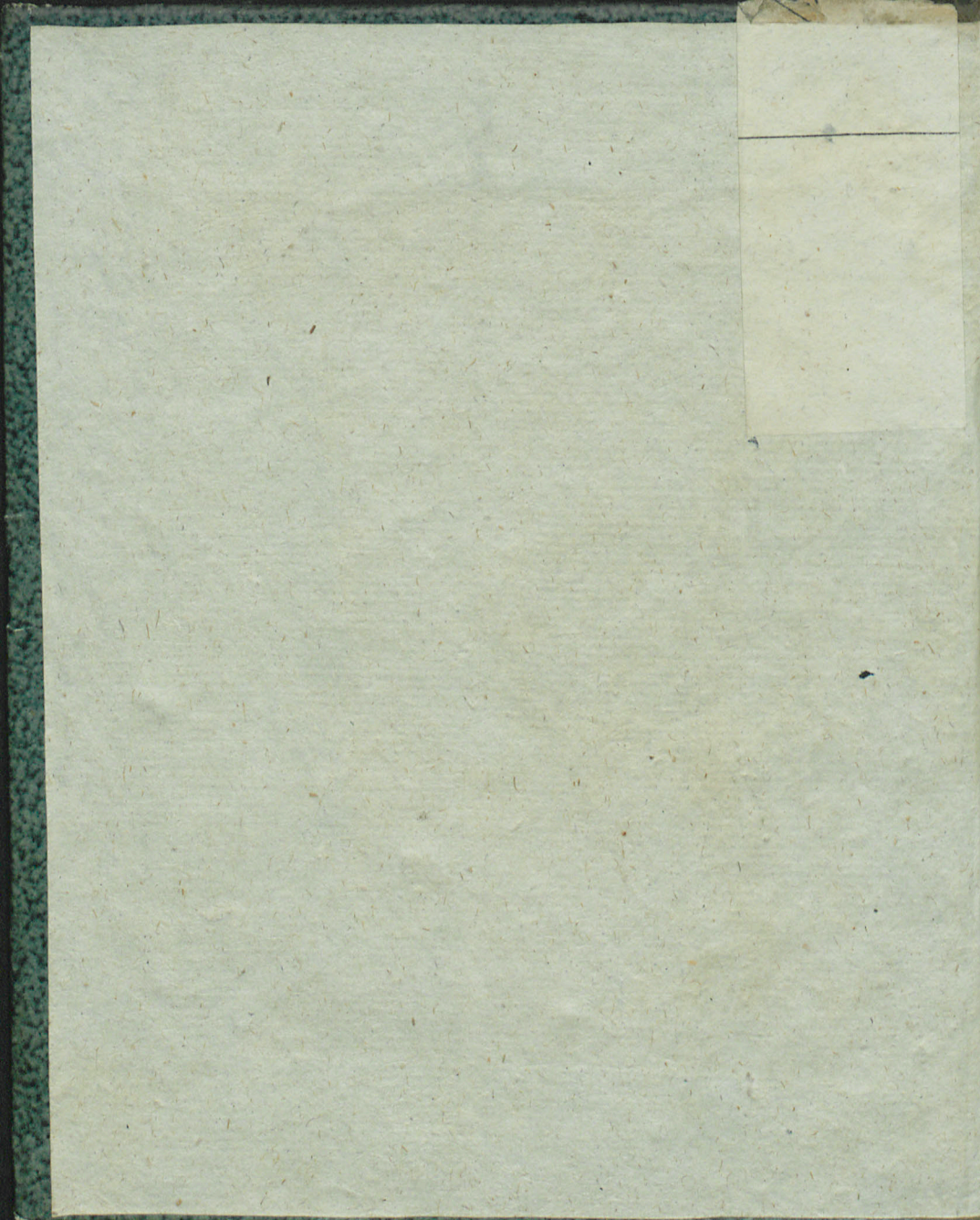

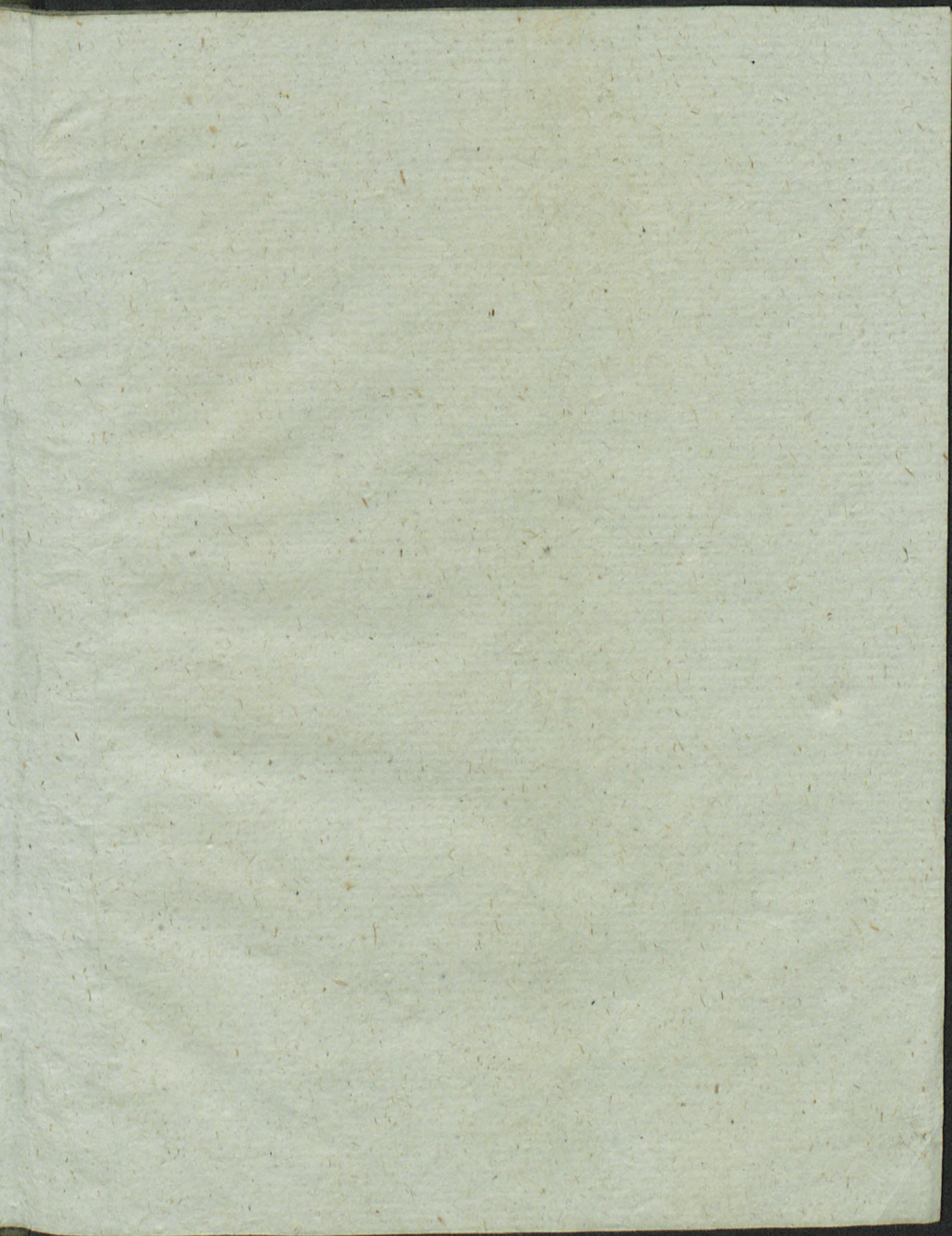
BIBLIOTEKA

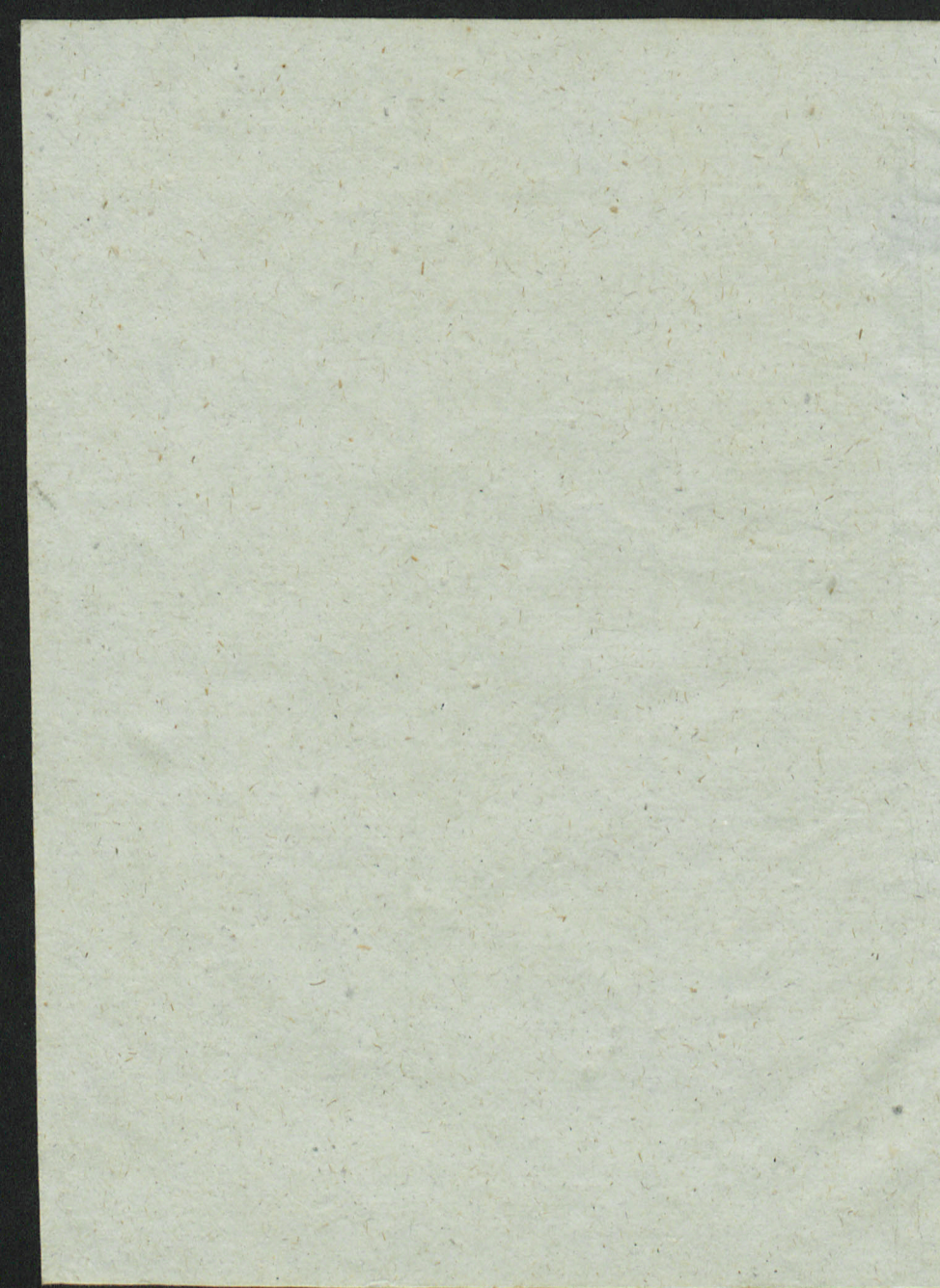
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVII

973

A V R E V S

RABBI SAMVELIS

TRACTATUS,

AD ISAAC RABBI SINAGOGÆ,

Quæ est in subulmeta, in formam Epistolæ conscriptus.

IN QVO ITA EGREGIE HVIVSCE TEMPESTATIS

*miserrimus Iudeorum status exprimitur, & ita ipsos voluntate plane, non ignorante
ita errare aliqua, palam fit; ut, quid hoc infelicissimum genus hominum respondeat,
omnino non habeat.*

QVI QVIDEM TRACTATUS, QVOD SUPERIORI Mi-
rificè subscribat, atque subseruiat, è tenebris, in quibus diu iacuit, re-
uocatus opera atque beneficio Illustris admodùmque R. D. DON MAR-
TINI ALFONSI VIVALDI S. Theologiæ ex Bononiensi Colo-
legio Excellentissimi Doctoris, atq; præcedentis glossatoris, ac tandem
ab omni iniuria vindicatus, correctus, emendatus, iterùm in lucem prodit,

CALISSII,

In Officina Alberti Gedeli. Anno M. DC. XII.

14.931

A V R E V 2

LIBRARY SAMUELSON

TRACTATE

AD IAC FABRI SIN COGE

...

...

...

...

...

...

...

...

...

XVII - 973 - II

CALIFORNIA

In the Office of the Registrar of the State of California

DOCTOR D. MARTI-

NVS ALFONSVS VIVALDVS

GLOSSATOR LIBRI, ZELVS CHRISTI,

Ad Lectorem.

Postquam (Pie Lector) tuæ consulentes
utilitati, ac commodo, supradictum Tractatum, Zelus
Christi contra Iudæos, Sarracenos, ac Gentiles num-
cupatum, perlegimus, emendauimus, numerauimus,
ac Glossis nostris illustrauimus; placuit, ad maiorem
gloriam Dei; Iudæorum, Sarracenorum, ac Hæreticorum confusio-
nem; atque omnium fidelium utilitatem, & eruditionem, sequentem
tractatulum de eadem materia differentem, per modum maioris con-
firmationis, ac firmitatis, Hispanum traductorem Hispano alteri adde-
re; cogitantes, quòd quamuis anno Domini. 1475. (vt in eo patet)
fuerit primum typis mandatus; Nunc tamen, propter eius penuriam,
raritatem, ac temporum diuturnitatem omnibus, absq; dubio, nouus
omnino apparebit, atque videbitur, ac vt talis placebit; maxime, cùm
testimonia contineat mirabilia pro nobis, contra inimicos Crucis Chri-
sti magnopere pugnantis, illosque conuincens. Illum igitur hilari
animo accipias, totumque perlegas, ac ruminens, ac pro me DEVM
deprecens, oro. Vale.

EPISTOLA

PRO OEMIALIS

F. ALFONSI BONIHOMINIS

Hispani huius Tractatus translatoris.

REVERENDO in Christo Patri Fratri Hugoni Magistro Ordinis Prædicatorum dignissimo, ac sacre pagine professori, Eius subditus Frater Alfonsus Bonihominis Hispanus, promissam obedientiam, præptam in omnibus semper, & deuotam.

Cùm ego, propter paruitatem meã, & insufficienciam, non sim talis, quòd vobis possim, vel sciam aliquid magnum facere: vel saltem assistere tanto patri in laboribus, & curis vestris, quos pro vera quiete omnium, & totius patriæ sustinetis. Ad solatium vestrum aliquale quasi subleuamen laboris, libellum hunc antiquissimũ, qui nuper deuenit ad manus meas, & fuit in antea, tot temporibus occultatus, noua translatione,

de Arabico

de Arabico in Latinum per me interpretatum, paruum
enzeniolum vobis mitto. Sciendum, quòd inter Iu-
dæos multum gloriantur illi, qui Arabicarum litera-
rum obtinent peritiam. Tum quia illæ literæ sunt in
antiquorum Philosophorum vſu ſatis copioſæ: Tum
etiam, quia in eis, vt puto, paucis Iudæis, paucioribus
Christianis notis ſcribunt confidentius ſecreta ſua:
quæ volunt aliis occultare. Qua de cauſa, vt æſtimo,
Iudæus iſte, licet cathecuminus auctor huius libri: non
ipſum Hebræo ſermone, ſed in Arabico annotauit. Sed
oportet, vt tardè, vel citò, omnia occulta reuelentur,
iuxta ſententiam Saluatoris. Ego verò, in trãſferen-
do ipſum, auctoritates Bibliæ ab ipſo Iudæo inductas,
ſic ſcripſi in locis ſuis in Arabico & Latino, non prout
in noſtra habentur translatione ſecundum Beatũ Hie-
ronimum; ſed prout iſte Iudæus eas ſcripſit, quando
compoſuit iſtud opus. Et hoc feci, ne aliquis mihi
poſſit imponere, quòd in contextu aliquid præſumpſe-
rim addere, diminuere, vel etiam immutare. Et vt ſu-
per hoc eſſent omnes Arabici mihi teſtes. Et hoc di-
co, quòd Iudæus iſte noſtram translationem non ſe-
quitur, vt videbitur in proceſſu. Me autem, vt cre-
do, oportuit ipſum exponere in Latino, prout ipſe lo-
quitur in Arabico: eius modum loquendi, & ordinem
quantum poſſibile eſt ſeruando: aliter non interpreſ:

ejus, sed corruptor libri sui dici possem: ut etiam Iu-
dæi si viderint istum librum in vtraque lingua conscri-
ptum, tantum conuincantur per eum si viderent, quod
auctoritates in Latino, ad hoc descriptæ in Arabico
non discordarent. Et cum solatio vestro, domine
mi & Magister, hic est finis huius quem intendo. Con-
seruet vos ordini nostro Dominus noster IESVS Chri-
stus, per multa tempora, in sua gratia. & amore. Amen.

I N D E X

CAPITVLORVM

IN HOC BREVI TRACTATV

CONTENTORVM.

Vbi, animaduerte, Lector, literulam, b, post numerũ
pag. significare secundam paginam.

Vare Iudæi sunt in ira Dei. Cap. Primum. pag. 1.

Probat, quod pro quodam graui peccato in quo sunt, sint in hac
dispersione, & arguitur contra eorum obseruantiam legis, Cap. II.

pag. 2.

Quomodo omnis obseruantia legis Iudæorum non est acceptabilis
Deo propter peccatum in quo sunt. Cap. III.

pag. 2. b

Ostenditur, quod Iudæi sunt cæci. Cap. IIII.

pag. 3.

Quod Iudæi decipiunt alios, & seipsos. Cap. V.

pag. 3. b

Quod sit illud peccatum, propter quod Iudæi sunt in hac captiuitate. Cap. VI.

pag. 4. b

Quod iustus Iesus Christianorum Deus iniuste venditus sit. Cap. VII.

pag. 5.

Quomodo post occasionem facta est dispersio Iudæorum secundum Danielem. Cap. VIII

pag. 5. b

Quod duo sunt aduentus Christi. Cap. IX.

pag. 6

De primo aduentu Christi. Cap. X.

pag. ead.

De secundo aduentu Christi, quod tunc sit cum potentia iudicaturus. Cap. XI.

pag. 7.

De Christi ascensione. Cap. XII.

pag. 7. b

Fortius adhuc probat corporalem ascensionem christi. Cap. XIII.

pag. 8. b

De cecitate Iudæorum, quod non credunt Christum aduenisse nec intelligunt. Cap. XIII

pag. 10.

Quomo

I N D E X.

Quomodo cecitas Iudeorum & incredulitas circa Christum fuit pronuntiata per prophetas. Cap. XV.	pag. 10. b
Ostendit reprobationem Iudeorum propter eorum perfidiam, & electionem gentium propter eorum fidem. Cap. XVI.	pag. 11.
De viuificatione gentium, & interfectione Iudeorum, prout etiam videbitur in cap. sequenti. Cap. XVII.	pag. 12.
Quomodo gentes per fidem viuificate habent mundas obseruantias noue legis. Cap. XVIII.	pag. 12. b
De electione Apostolorum loco prophetarum. Cap. XIX.	pag. 13.
De reprobatione sacrificii Iudeorum, & electione sacramenti Christianorum. Capite. XX.	pag. 14. b
Quod Deus refutauit ieiunia, sabbata, & sacrificia Iudeorum, & Christianorum elegit. Cap. XXI.	pag. 16.
Probat abiectionem Sinagoge, & electionem Ecclesie per verbum Domini ad Rebeccam. Cap. XXII.	pag. 17.
Probat hoc idem per verba Malachie prophete. Cap. XXIII.	pag. ead.
Quod cantus Christianorum est Deo acceptus. Cap. XXIII.	pag. 18.
Quod Iudæi indebite reprehendunt cantum Christianorum. Cap. XXV.	pag. 18. b
Probat apostasiam Iudeorum a Deo. Cap. XXVI.	pag. 19. b
Concludendo inducit aliqua dicta Sarracenorum de Iesu, & Maria matre eius. Capite. XXVII.	pag. 20. b

F I N I S.

Distichon.

En Iudæe tibi, sunt en tibi perfide fila:
Labyrintheis flexibus egredere.

A V R E V S
R A B B I S A M V E L I S
I N F O R M A M E P I S T O L Æ
T R A C T A T V S .
T I T V L V S E P I S T O L Æ .

*Epistola quam scripsit magister Samuel Israelita oriundus de ciuitate regis Morochiani
ad Rabbi Isaac magistrum Synagoga, quæ est in Subiulmeta
in regno predicto,*

Onstruet te Deus, ò frater, & permanere te faciat vsque
quo terminetur ista nostra captiuitas, & congregetur ista
nostra dispersio, & appropinquet spes nostra, & signet
Deus beneplacitum suum super vitam nostram. Amen.
Noui & expertus sum quòd plenitudo scientiæ nostri tē-
poris est in te, & tu es spes nostræ certificationis in dubiis
legis, & Prophetarum, cum tuis expositionibus gloriosis. Vnde ego par-
ticeps doctrinæ tuæ fieri desiderans, tibi expono exitus cordis mei, super
illis, quæ legis sunt, & Prophetarum: super quibus anxior cum timore.
Quapropter recurro ad abundantem scientiam tuam, & sapientiam, &
mitto tibi libellum istum, sperans per te, Deo volente, in veritate con-
firmari ac in dubiis declarari,

Quare Iudei sunt in ira Dei.

Cap. I.

DEsidero, domine mi, certificari per te, & testimoniis legis, & Pro-
phetarum, & aliarum scripturarum: quare nos Iudæi generaliter
perculsi sumus à Deo in captiuitate ista, in qua sumus: quæ potest vocari
proprie ira Dei perpetua, quoniam non habet finem. Nam modo sunt

A

Mille

Tractatus sanè Aureus.

Mille anni completi, & ultra, quòd per Titum fuimus captiuati. Nos scimus quòd patres nostri adorauerunt idola: occiderunt Prophetas, & legem Dei abiecerunt, & propter omnes istas transgressiones Deus non percussit eos captiuitate, nisi per 70. annos in Babylonia, & post tempus præfatum placatus est eis, & reduxit eos in terram suam. Et secundum scripturam, ira Dei fuit tunc temporis validissima super omnes iras, quas ante tempora illa commemorat scriptura & tamen, vt dictum est pœna tantorum peccatorum non fuit nisi 70. annis. Et nunc domine mi, ira Dei, quæ in præsentem punit nos, non habet terminum, nec finis eius promittitur in Prophetis. Si uoluerimus dicere quòd ista præfens ira in qua sumus, sit adhuc illa ira, propter quam fuit illa captiuitas 70. annorum, quia tunc non completè satisfactum est de peccatis prædictis per illos patres nostros, nos facimus Deum mendacem, quòd absit, quoniam ipse Deus verus, & gloriosus illi captiuitati imposuit præfatum terminum per Prophetas, scilicet 70. annos vnde talis non est responsio, sed euasio seu excusatio, nec esset coram intelligentibus proponenda. Et si dixerimus quòd Deus in illa transmigratione misertus est vni patri generis nostri, & non alteri, & illos, quorum misertus est, reduxit ad reedificandum templum, vt dicit Propheta Hieremias, & quòd nos sumus de illis, quorum non est misertus: tunc dicent nobis Christiani, & quòd Deus misertus est eorum, qui adorauerunt idola, & qui occiderunt Prophetas: ergo & nobis, quia nos non peccauimus. Item, in patribus peccatoribus fuit pœna diuinæ vltionis in certo termino: quare ergo nostra pœna esset sine termino, qui non peccauimus? Itaque longa est, & sine termino pœna, in qua sumus, modo iam sunt Mille anni, nec in lege nec in Prophetis huius pœne terminum possumus inuenire. Quare, domine mi, cum Deus punierit patres nostros propter idolatriam, & propter interfectionem Prophetarum, & pœna & culpa sint notæ in scriptura: cum Deus non punit bis idipsum, pro peccatis illis præteritis fuit pœna, scilicet captiuitas 70. annorum, & cum Deus non punit vniuersaliter, nisi propter vniuersale

uerſale peccatum : oporteret, quòd poſt illam captiuitatem, nos peccauerimus omnes coram Deo, peccato maiori quam fuerit idolatoria priorum parentum, & quam fuerit interfectio Prophetarum, ex quo Deus pro illis peccatis puniuit patres noſtros 70. annis, & non amplius, & nos puniuit iam ſunt Mille anni & ultra, & puniuit, & diſperſit nos per quatuor partes mundi. Tamen quicquid contingat, Dei ſumus in omni euentu, quia nulla eſt excuſatio ſuper dicta Reſponde.

Probat quòd pro quodam graui peccato in quo ſunt, ſint in hac diſperſione. Et arguitur contra eorum obſeruantiam legis. Cap. 11.

SVppoſitio, igitur, domine mi, quòd ſumus in peccato aliquo maximo, rogo nunc quòd certifies me, ſi poſtquam Deus diſperſit nos de Hieruſalem, & miſit in captiuitatem iſtam longiſſimam, ſeu perpetuam propter illud peccatum, auctoritate noſtra, & propria voluntate ſine ſpeciali mandato Dei, cur nos in captiuitate iſta non incæpimus obſeruare circuncionem. & ſabbatum, & alias cærimonias, quas tenemus ſecundum legem Moyſi? Nam nos cognõſcimus, quòd à tempore quo Titus deſtruxit ciuitatem ſanctam, & templum combuſit. & bibliothecas, & nos in captiuitatem iſtam, diſperſit, & ex tunc ceſſauit inter nos vigere ſacrificium, oblationes, & holocauſta, & Deus non promiſit nobis poſtea, per Prophetam aliquem, nec per prophetiam, nec per reuelationem aliquam certam, quòd nos deberemus redire aliquando in Hieruſalem in ſtatu priſtino, nec mandauit nobis doſtea, quòd obſeruarem obſeruantias prædictas. Videtur ergo ſequi, quòd nos non à Deo, ſed ab illis, qui erant in ira Dei obſeruantiis prædictas accepimus, & tenemus. Et videtur quòd iuſtè dicent nobis aduerſarii noſtri, Sicut vos obſeruatis circuncionem, & ſabbatum, & legitis in Sinagogis libros Moyſi, & Prophetarum ſine mandato Dei, quare non aſſumitis vobis ſimiliter ſacrificium, & non facitis vobis Sacerdotem, & Regem, & Principem, & vnctiones ſanctas & incenſum? & quare non edificatis vobis altaria, & ſeruatis cærimoni-

Tractatus sanè Aureus.

as, & omnia alia, quæ sunt in lege contenta, sicut sabbatum & circumcissionem, & plura alia, quæ obseruatis secundum traditiones vestras sine mandato Dei propria voluntate? ex utraque parte curritis in offensam Dei. Et si hæc prædicta facitis, contra voluntatem Dei, vel si dicitis quia voluntas Dei est quòd hæc seruetis, & beneplacitum, quod tamen ostendere non potestis; quare non obseruatis supradicta alia, quorum multa facere potestis? Et si non permittunt vos facere Reges, & populi sub quibus iacetis, non permitterent tamen vos multa alia facere, sicut permittunt circumcissionem, & libros, & Sinagogas, & alia quæ seruat. Et ad hæc domine mi, non est nobis in promptu responsio sufficiens, vt videtur: sumus tamen Dei in omni euentu.

Quomodo omnis obseruantia legis Iudeorum non est acceptabilis Deo propter peccatum, in quo sunt.

Cap. III.

INuenimus, domine mi, Deum loquentem per os Zachariæ & dicentem 7. cap. ubi loquitur de illa prima captiuitate breui, interpretando hanc auctoritatem secundum quòd scripta est in Arabico sicut infra posita est, sonat in Latino. Hæc dicit Dominus Deus sacerdotibus, & populo terræ. Quando ieiunastis, & plorastis, in 6. & 7. toto tempore 70 annorum. intellexistis quòd ieiunaretis ad me, aut ploraretis. Ego tale ieiunium nolui à vobis, nostra autem translatio aliter se habet, sed ego scribere propono sicut iacent in Arabico auctoritates, quas Samuel iste adducit, non sicut sunt in nostra biblia. inquit Dominus (Domine mi) in prædictis verbis quòd dum nos iudæi fuimus per 70. annos in dicta captiuitate fuimus sine lege, quia ieiunium non habuimus, neque habemus à lege, sicut alias obseruantias, & similiter fuimus sine circumcissione, & sine sabbato. Et, sine dubio, omnia hæc non valent, dum ira Dei manet super populum suum. Illa verò prima ira Dei fuit breuis, quia 70. annorum: ista quidem, in qua nunc sumus, est longa iam Mille annorum & ultra, & non

tra, & non inuenitur ei terminus in Prophetis, & timeo, domine mi, quòd sicut Deus misit in captiuitatem illam breuem patres nostros sine lege, & sine obseruantis, nec acceptauit ieiunia, nec obseruantias legis eorum, quousq; fuit completum tempus poenæ ipforum scilicet 70. annorum: sic in ista captiuitate vltima, non acceptat opera, quæ facimus secundum obseruantias legis. Quare constat quòd nos sumus in maiori peccato nunc, quam patres nostri fuerint in Babylonia. Vnde nos sumus in maiori ira Dei quam illi essent, & per consequens, opera nostra sunt ei minus placita, & nos sumus ei magis odiosi. Et patet quod illi propter mortem Prophetarum, & quia idola coluerunt fuerunt tantum 70. annis in captiuitate, & nos propter magnum peccatum & maximum sumus captiui iam sunt Mille anni & vltra. Et hæc captiuitas, domine mi, sine dubio est illa, quam Deus per os Danielis Prophætæ vocat desolationem, cum dicit cap. 9. Usque ad consumationem, & finem perseuerabit desolatio, &c. Prima captiuitas vocatur transmigratio, quia post modicum tempus fuerunt reducti cum honore in Hierusalem, sed hæc vocatur desolatio perpetua, in qua pro certo, Deus non miserebitur nostri sicut miserebatur patrum nostrorum in Babylonia: excepto quod consolabatur eos per Prophetas, qui promittebant illis liberationem, & erant omnes simul, nobis autem nihil promittitur, & in super dispersit nos per vniuersa regna mundi. Attamen quicquid contingat, Dei sumus in omni euentu.

Ostendit quòd Iudæi sunt cæci. Cap. I I I I.

Domine mi, valde mirabile est mihi de nobis. Speramus enim quotidie liberationem de captiuitate ista, & semper de hoc loquimur, & semper loquimur de reductione nostra in Hierusalem, & ideo sumus cæci, vel deceptores simplicium. Nam constat, quæ post dispersionem nostram quæ facta est per Titum, non apparuit in nobis Propheta, qui nobis promitteret reductionem, nec etiam post captiuitatem 70. annorum, fuit Propheta, qui loqueretur de ista captiuitate, quæ non habet finem, nisi in fine mundi, nec

Tractatus sancti Aureus.

deliberationem habet, nisi per consumationem sæculi, quia Daniel illam vocat desolationem sine fine cap. 9. Unde timeo, domine mi, quod cum tanta captiuitas non possit n. anere super totam gentem nostram à Deo, nisi propter maximum peccatum in Deum, quod maius est, quam interfecisse Prophetas, & adorasse idola: propter quæ peccata patres nostri fuerunt puniti, quod sicut Deus non miseretur nostri in vita, cum in eodem peccato perleueremus, sic etiam nec miseretur mortuis ex nobis, Attamen sumus Dei in omniuentu, qui euenerit.

Quod Iudei decipiunt alios, & seipfos. Cap. V.

Domine mi, videtur quod decipiamus alios, & nos ipsos, quia in libris legum, & Prophetarum habemus Deum, promittente nostræ genti liberationem, & congregationem de dispersione multipliciter. Sed bene aduertendi omnes promissiones, quas habuimus, vel fuerunt completæ ante captiuitatem. 70. annorum, & in ipsis. 70. annis: vel promissiones fuerunt propter peccata illorum, quibus promissiones sunt totaliter impeditæ, sicut propono coram te, domine mi. Exempli gratia ista pauca dicuntur in Ezechiele. Si feceritis iustitias meas, & mandata mea seraueritis, congregabo vos de quatuor partibus mundi, & leuabo vos, & adducam vos per mare, & reducam vos in domum sanctam vestram. Ecce quod id quod Dominus nobis promittit per Ezechielem in prædictis verbis, & aliis locis libri eiusdem Prophetæ, iam completum est pluries ante illam captiuitatem. 70. annorum, & omnes promissiones Domini tales maiores, & minores, quæ in diuersis locis sacrorum librorum continentur, completæ fuerunt antequam caderemus in istam vltimam captiuitatem, quæ non habet finem. Modo iam sumus in Millesimo anno, & vltra, nec in aliquo libro Prophetarum eius terminum inuenimus, nec vlla Dei promissio, vbi agit de liberatione, & congregatione intelligitur de ista captiuitate perpetua: sed de illis tribulationibus, & dispersionibus, antedictis. 70. annos, nec postea congregatio de dispersione promissa est nobis. Unde oportet, quod post istos. 70. annos, commiserimus illud peccatum magnum, propter quod Deus, sine termino punit nos, in quo peccato sumus, & manemus omnes: aliter Deus misericordiam suam non conuulset in nobis ira tam longa. Nam videmus per scripturas, quod omnia peccata

De Iudæorum statu:

peccata, quæ commiserunt patres nostri ante 70 annos prædictæ captiuitatis punita fuerunt, & de multis exempla hæc pauca induco. Peccauerunt patres nostri ante 70 annos qui exiuerunt de Ægypto, & promissio eius facta in eis locum non habuit, sed in peccatis suis in deserto mortui sunt. Peccauit ipse Moyses ad aquas contradictionis, & terram promissionis non meruit. Peccauit ipse Aaron, & portauit penam. Heli sacerdos peccauit, & ruptis cernicibus exspirauit: & posteritas eius sacerdotio priuata est, & tamen Deus promiserat sacerdotium in æternum. Sed huiusmodi promissa intel: guntur semper, nisi propter peccata demerantur accipere: vt patet in regno David quod carnalis posteritas eius priuata est regno. Sicut etiam Deus verus, & gloriosus promisit Abraham, & semini suo terram illam in æternum possidendam, & frequenter perdidit eam propter peccata sua: & frequenter restituit illis Dominus, vique ad vltimam vicem qua perdidit eam. Iam sunt Mille anni & vltra, & iam non est spes recuperandi eam, quia manemus omnes in eodem peccato, propter quod terram nostram perdidimus. Et, domine mi, multum mirabile est, cum omnes concordemus, quod oportet, quod post captiuitatem 70 annorum in Babylonia peccauius contra Deum maximo peccato: & tamen nullus est qui dicat, quod est id peccatum, propter quod incurrimus tanta mala, & si aliquis nostrum cognoscat nostram causam, & peccatum, propter quod incurrimus tanta mala: nullus tamen id aperit proximo suo, nec ipsemet, qui cognoscit, in suam conuertit vtilitatem, sed omnes iacemus prostrati: & videmus manifestè, quod in prædicta captiuitate 70 annorum erat Deus cum patribus nostris in Prophetis id est Hieremia, & aliis prophetis, & dedit eis Salathiel ducem, & principes, sacerdotes, cum quibus exiuerunt de Babylone peracta penitètia, & placato Deo ædificauerunt Hierusalem, & templum, & alias ciuitates, & effudit Deus super illos misericordias suas copiose. Et tamen in ista captiuitate nullus Propheta nobiscum est, nec Deus, vt appareat. Igitur domine inquiram, & non cessabo quaerere, quod peccatum est id tantum, propter quod sumus in hac captiuitate Mille annis, & vltra. nec habemus Prophetam, nec regem, nec sacerdotem, nec altare, nec sacrificium, nec vnctionem, nec incensum, nec purificationem: imò facti sumus abominabiles toti mundo sicut Deo, & contemptibiles: in solo corde tantum nostro regnat superbia, qua nos ipsos præferimus toti mundo, & quod super hoc sentio quod andam tibi domine mi: nec minus, quicquid conueniat nec Dei sumus.

Tractatus sanè Aureus:

Quod si illud peccatum, propter quod Iudæi sunt in hæc captiuitate. Cap. VI.

NVnc ergo, domine mi, pauco, quod id peccatum propter quod sumus in hæc desolatione, & in captiuitate ista, sit illud peccatum, super quo locutus est Deus per Prophetam Amos. 2. cap. cum dicit sic. Super tribus sceleribus Iuda conuertam, vel transferam Israel. Nota quod ubi in Biblia nostra est conuertam, hic habet transferam. & est ad propositum eius magis, & super quarto non transferam eos, quoniam vendiderunt iustum pro argento. Et nos, domine mi, secundum doctrinam nostram dicimus, quod iste iustus fuit Ioseph filius Iacob, qui fuit venditus à fratribus suis in Ægypto, & sic teneo ego, nisi quod sermo diuinus ponit istud peccatum venditionis quartum in numero peccatorum seu scelerum Israel. Ipsi etiam Christiani, quibus sanctorum librorum studium videtur esse traditum à Deo, respondent doctrinæ nostræ prædictæ, & dicunt, quod primum in quatuor sceleribus Israel est venditio Ioseph à fratribus suis, & secundum peccatum, siue scelus assignant adorationem vituli in Oreb, & tertium scelus occisionem Prophetarum. propter quod fuimus captiuati in Babilonia. 70. annis, & dicunt quod quartum scelus Israel fuit venditio iusti. s. Iesu, qui ad literam fuit venditus post transmigratio- nem præfatam. 70. annorum. Et, si nos, domine, volumus tenere præ- faram doctrinam nostram, & respondere Christianis: oportet quod nos assignemus in Israel ante venditionem Ioseph varia scelera præcessisse, ut ipsa venditio Ioseph sit quartum scelus. Sed hoc non poterimus sustinere quia testimonium libri Genesis est contra nos, qui venditionem Ioseph ponit primum scelus filiorum Israel, & Propheta Amos ponit expresse quartum scelus venditionem iusti, propter quod fuimus in captiuitate, de qua loquitur Deus cõminans, quod non reducet nos ultra in terram promissionis cum dicit: Et super quarto non transferam eos, quoniam vendiderunt

De Iudæorum statu.

f.

diderunt iustum pro argento. Et manifeste apparet mihi, quod nos super illo peccato quarto venditionis iusti iuste sumus puniti iam sunt Mille anni, & ultra, in quo tempore nil proficimus inter gentes: nec est spes profuturi amplius.

Quod iustus IESVS Christianorum Deus iniuste venditus sit.

Cap. VII.

EXpauesco, domine mi, & timeo quod iste Iesus, quem colunt Christiani, sit ille iustus venditus pro argento secundum Amos Prophetam, & timeo quod de ipso sunt hæc, quæ mihi occurrunt testimonia Prophetarum, & illa eadem in doctrina sua valde aperte applicat Christiani. Isa. Prophetam primo cap. dicit. Væ genti peccatrici, filiis sceleratis: quoniam ipsi elongauerunt se à Deo, & blasphemauerunt sanctum eius, & inclinati sunt retrorsum. Item idem Propheta dicit: Quasi ovis ad occisionem ductus est, qui non aperuit os suum. Item dicit. Vir habens dolorem, & sciens infirmitatem. Itæ fuit despectus, & propter hoc non reputauimus eum: ipse enim oblatus est, quia ipse voluit. Item de angustia iudicii depositus est, generationem eius quis enarrabit? Item propter culpam populi mei transfixi eum, & dabit iniuriatores pro sepultura, & diuites pro morte sua. Et timeo, domine mi, quod iniuriatores fuerunt patres nostri, & diuites Pilatus, & Herodes, & Anna, & Caiphas, sicut dicit Propheta Dauid: Consurrexerunt omnes reges terræ, & maiores, & contra Deum, & contra Christum eius. Reges s. prædicti maiores s. patres nostri. Et timeo domine, quod iste Iesus sit ille commutatus, & venditus pro argento, de quo loquitur Zacharias Propheta, & Amos, & alii Prophetæ: De quo etiam loquitur Isa. Propheta, cap. 53. Deponet omnes iniquitates, & orabit pro infidelibus. Timeo ego, domine mi, quod iste Iesus sit ille iustus, de quo dicit Dauid in Psal. 73. Delectati sunt in animam iusti, & sanguinem innocentem condemnabunt, & propter hoc eiecit eos Deus, & disperdet illos Dominus Deus noster. Et timeo, domine mi, quod iste sit ille iustus, de quo loquitur Hieremias cap. 9. cum dicit. Homo est, & quis est qui intelligit eum? Item Hiere. cap. 10. Species vultus nostri Christus Deus captus est pro peccatis nostris. Cui diximus. In umbra tua viuemus inter gentes. Timeo etiam domine mi, quod iste sit ille iustus de quo dixit Deus per os Za-

B

charæ

Tractatus sanè Aureus.

chariæ Prophætæ cap. 13. Dicitur enim in illa die: quæ sunt istæ plagæ in palmis tuis? Et respondebit. Plagatus fui in medio domus meæ inter illos, qui dilexerunt me, & leuauit ensem pastor meus supra me. Idem cap. 12. Aspiciet ad me dicilla, & illum quem transfixerunt: & plangent super illum quasi plañctum vnigeniti. Timeo etiam domine mi, quod iste fuit iustus ille, de quo dicit Abacuch. cap. 3. Cornua in manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius, &c. Et concordat. Euangelium Christianorum, vbi narrata mors Iesu, & ostendunt. Cum autem venissent ad Iesum inuenerunt eum mortuum, & misit vnus ex eis lanceam suam, & transfixit. Paueo domine mi, quod iste sit iustus de quo dicit Abacuch. ca. 13. Egressus es Domine saluare populum tuum cum Christo tuo.

Quomodo post occisionem Christi facta est dispersio Iudeorum secundum Danielem. Cap. VIII.

EXpauesco, domine mi, super his, quis fuit iste iustus sine peccato de quo loquitur Iſa. Propheta. Et quis sit ille iustus venditus pro argento, propter quod dicit Dominus per Amos Prophetam vbi supra, quod in testimonio vnus quartus celeris non transferet eos in terram promissionis amplius. Videtur etiam domine mi, quod completum est, quod scribitur Dan. 9. capitu. vbi dicit: Post quam consumatæ fuerunt 62. hebdomadæ occidetur Christus: & tunc veniet populus cum principe venturo, & destruet ciuitatem, & domum comminuet, & condemnabunt eam, & auferetur sacrificium & consumabitur destructio perpetua. Et non est dubium, domine mi, quin destructio desolationis perpetuæ sit captiuitas ista in qua sumus iam sunt Mille anni. Et aperte dicit Deus per Prophetam, quod erit desolatio perpetua post occisionem Christi, sicut est desolatio nostra postquam Iesus fuit occisus. Nec comminatus est Deus nobis perpetuam desolationem nisi post occisionem Christi. Et si voluerimus dicere, quod ante mortem Iesu fuimus in desolatione. Ad hoc respondent nobis Christiani, quod ante mortem illam non fuit desolatio nisi 70. annis, & plus hoc fuimus reducti in terram promissionis, & fuimus apud Deum in gratia, & honore. Certe domine mi, ego non video euasione contra prophetiam istam: quia de facto probatur nobis, quod postquam à reedificatione fuerunt completæ 72. hebdomadæ supra anno, qui sunt anni

De Iudæorum statu.

6.

400. & 33. tunc fuit Iesus occisus à patribus nostris, & postea venit dux. *s. Titus*, & populus Romanus, & fecerunt nobis secundum prophetiam istam, hodie sunt Mille anni, & ultra, & nihilominus si in ira Dei sumus, & tamen in ipsos speramus. Et si dicamus quod Christus venturus est, & nondum venit, & re habebimus terram promissionis, & reedificabimus civitatem, & habebimus gratiam Dei, & honorem in terra nostra, & ista desolatio non erit perpetua. Respondebunt Christiani, quod adhuc ergo manet nobis occisio Christi, & adventus Titi, & populi Romani, & desolatio peior ista, in qua iam sumus per Mille annos. Heu domine, non est excusatio nec euasio consona. Sed tamen quicquid contingat Dei sumus in omni casu, si in eo speramus.

Quod duo sunt adventus Christi. Cap. I X.

Timeo, domine mi, quod Christus iam venit, & iam adimplevit primum adventum suum; quia in scripturis nostris inuenimus duplicem eius adventum. Primus adventus Christi describitur in prophetis in paupertate, & humilitate. Secundus in gloria, & maiestate. Et de utroque adventu proponit illa, quæ mihi occurrunt. De primo adventu dicit Deus per os Zach. cap. 9. *Lætare filia Sion, ecce præceptor tuus venit pauper æquitans asinum. Et in isto adventu describit eum Isaias despectum: Daniel occisum: Zacharias, & Amos venditum, & tamen iam fuerunt completa, quæ in libello descripsi, & describam: reputauimus eum, i. non cognouimus eum, sicut dixit Isaias Propheta. sed despeximus eum, & præualuimus contra eum. Sed gloria eius, & maiestas eius erit manifesta in secundo eius adventu, quando ignis, & flamma præcedet eum, & exardescet, & inflammabit in circuitu inimicorum eius. sicut dicit Deus per os prophetarum Dauid & Isaïæ. Et timeo domine mi, quod Christus non iudicabit aliter, quam cum igne ad mortem, quia nos interfecimus omnes Prophetas, qui annuntiauerunt nobis de ipso. prout Deus testificatur contra nos per os Helisæ Prophetæ quarto libro Regum. Et sic interfecimus illum iustum propter quem sumus in ira Dei sine fine, atque Dei inimici.*

De primo adventu Christi Cap. X.

Timeo, domine mi, Deus describit aperte duos adventus Christi per os illius Prophetæ 2. capit. cum dicit. *Contuige, contuige, inducere*

Tractatus sanè Aureus.

fortitudinem brachium Domini bis dicens confurge, propter eius duplicem aduentum, & singillatim clarè primum Christi describit aduentum quantum ad passionem, & deiectionem c. 50. & 53. per totum. Et specialiter cum dicit: Vidimus eum, & non erat aspectus, & species, neque decor. &c. Primum eius aduentum ponit Isa. 9. cap. cum dicit. Parvulus natus est nobis. Et statim subiungit secundum eius aduentum cum dicit: Et vocabitur fortissimus gigas potens, frater super thronum dauid sedebit, ut confirmet illum ab initio vsque in æternum. Zacharias autem Prophetæ describit eum pauperem, & sedentem super asinum cap. 9. Et quid aliud est hoc, nisi quod Propheta describit primum aduentum in humilitate, & secundum in potentia, & maiestate? Sic etiam describit eum Daniel ca. 7. circa medium, ubi dicit. Considerabam, vel aspiciebam in visione noctis, & ecce in nubibus Cæli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit: & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: omnes populi, tribus ac linguarum adorabunt eum, & seruient ei. Hebræus habet: tribus ac lingua honorabuunt eum, & non deficiet potestas eius, quia non auferetur, & regnum eius manebit in æternum. Nostra autem translatio habet: Tribus ac linguarum seruient ei, potestas eius potestas æterna. quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur, alias, & non deficiet potestas eius. alias potestas eius in æternum, & regnum eius manebit in æternum. alias non corrumpetur. Et manifestum est, domine mi, quod in secundo aduentu sedebit Christus ante antiquum dierum, qui est Deus ad iudicium, sicut sedit in primo aduentu ante patres nostros iudeos, ut iudicaretur. Et istos duos aduentus Messie id est Christi, innuit Propheta Dauid in Psalmo cum dicit: quia venit quoniam venit iudicare terram. Propter primum eius aduentum, qui fuit simplex dicit: quia venit. propter secundum verò, quia erit cum potentia dicit: quoniam venit iudicare terram. De secundo eius aduentu loquitur Zach. cap. 14. cum dicit. Imprimunt vestigia pedes super montem Olivarum, &c. Et nos domine, non dicimus,

non dicimus, quod Deus in essentia sua, & natura habet pedes, nec carnem, nec ista quæ corporis sunt; sed habere pedes conuenit omni creaturæ corporeæ. Dicit etiam Dauid Propheta, quod supra allegatum est loquendo de secundo eius aduentu. Ignis in conspectu eius axer descet, & in circuitu eius inflammabit. Sed domine, non dicimus quod Deus sit circumscriptus, quod aliquid posset esse in circuitu eius in quantum Deus; sed auctoritates similes habent veritatem ad literam in illo iusto, quem Prophetæ describunt: nunc loquentes de eius humilitate, nunc de eius maiestate. & de hoc loquitur Malachias cap. 3. cum dicit. Ecce dominus venit, & quis poterit stare ante aduentum eius? Ipse enim quasi ignis cōflans, & sedebit, & liquefaciet argentum, & aurum. Ecce qualiter iustus ille, qui fuit iudicatus, veniet in secundo aduentu. Et attende, domine mi, qualiter describit eum ibidem Propheta in eodem cap. 3. cum dicit. Tunc ego veniam, & intrabo in iudicio ad eos, & ero testis verax super adulteris, & malis, & periuuris, & super illos qui defraudant mercedem mercenarii, & qui spoliant pupillos, & viduas, & opprimunt peregrinū, & pauperem. Et idem, domine mi, describit Ezech. cum dicit. 34. c. vbi loquitur de pastoribus, & ouibus dicens. Ego separabo ad eis, scilicet à iustis, transgressores, & incredulos. Hæc non habet translatio nostra: sed in Arabico dicit sic: O domine mi ecce, quod in secundo aduentu separabit incredulos de medio iustorum, sicut etiam dicunt Malachias, & Ezechiel clarè. & in primo aduentu nemo nostrum cognouit eum, quia exiuerat limites humanæ naturæ. Sicut dicit Deus per os Isaia Prophetæ ca. 53. & inter iniquos computatus est, & propter hoc non reputauimus eum. & Hierem. dicit. 18. ca. Ipse est homo, & quis scit eum? & timeo, domine mi, quod patres nostri in primo aduentu Messia defecerunt, & errauerunt, & propter hoc sumus in ista captiuitate, quæ non habet finem, & tamen quicquid contingat Dei sumus, & in ipso speramus.

De secundo aduentu Christi, quod tunc sit cum potentia indicaturus.

Cap. X I.

Domine

Tractatus sanè Aureus.

Domine mi, pauco ne iste iustus iudex sit ille, qui iudicaturus est, cū potentia in aduentū secundo, & qui fuit Saluator in aduentu primo omnium qui crediderunt in eum. Quoniam Propheta David dicit de illo: Notum fecit Dominus salutare suum. & in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Adhuc dicit Isa. ca. 12 Haurietis aquas de piscinis Saluatoris. Quod dictum secundum videre meum, intelligo de baptismo. Nam in primo aduentu saluauit per aquam, & in secundo iudicabit per ignem. Et de isto Salvatore dicitur, domine mi, Iob 19. Scio quod Saluator meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum. & in carne mea oculi mei videbunt Deum meum. Attende, domine mi, quòd uocat istum Salvatore Deum. Constat autem quod oculi carnis non uidebunt Deum. Ecce habemus secundum scripturas, quod saluator est iste Deus iustus, de quo est sermo, & solus potest dici uerus iustus, quoniam nullum peccatum fecit, secundum quod de illo Deus testificatur per os Isaia: Propheta. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Nec de Moyse, nec de aliquo Prophetarum dicitur, quod si Saluator iustus, & sine peccato: quia Moyse peccauit, & omnes Prophetæ peccauerunt, sicut uos scitis domine mi. Et idcirco nullus eorum uocatur iustus in scriptura, sed illud nomen isti soli seruatur. & sine dubio, nō saluantur nisi ii, qui credunt primum aduentum suum, & illi qui non credunt non habent causam aliquam, quod saluentur in secundo aduentu eius, sed digni sunt morte, quia digni erant morte illi, qui non credebant Moyse, & non obediebant ei qui fuit peccator, quanto magis digni sunt igne illi, qui non credunt, & blasphemant istum iustum & Dominum qui peccatum nesciuit unquam. quicquid tamen eueniat Dei sumus nos.

De Christi Ascensione. Cap. XII.

Domine mi nos inuenimus in scripturis quòd Christus exaltabatur de terra ad cœlum, & ego timeo quòd illud sit completum in isto, qui fuit

qui fuit interfectus a patribus nostris, & de ista exaltatione dicit David Prophetæ in Psalmo 24. O magnates aperite portas principatus vestri, & eleuamini portæ æternales, & introibit Princeps gloriæ. Et attende domine, quòd respondent illi Angeli. Quis est iste Princeps gloriæ? & ipse respondet illis. Dominus virtutum fortis in prælio. Et constat domine mi, quòd iustus iste dominus virtutum non habuit prælium nisi in primo aduentu suo, quia quando sedebit ad iudicandum ignis in circuitu eius exardescet & inflammabit in circuitu inimicos eius, & conflabit iustos per ignem quasi argentum, & hoc in ultimo eius aduentu. Nullus autem præliabitur contra illum, nec locus erit pugnæ. Adhuc de iustâ huius exaltatione dicit. Isa. ca. 63. Quis est iste qui venit de Edom, de terra rubens vestimentis eius de bosra, sicut ille formosus in stola? Et respondet iis iustus iste: Ego qui loquor iustitiam, sum expugnator ad saluationem. Et dicunt ei Angeli. O domine, quare rubrum est vestimentum tuum sicut calcantis torcular? Respondet dicens illis. Torcular calcaui solus & non erat vir mecum. Vide domine mi, quam propriè loquitur Isaias, & timeo quòd huius iusti responsio non tangat nisi nos, cum dicit: Calcaui eos in ira mea, donec aspersus est sanguis eorum super indumenta mea, & inquinata sunt omnia vestimenta mea. Sed dies ultionis in corde meo, & annus retributionis meæ venit. Quantum ergo sperare possumus in iusto isto, domine mi, ubi scimus ipsum de nobis angelis fuisse conquestum in cælo, & notificauit eis quòd ipse calcauerit torcular solus? Et quid aliud calcauit in ira sua nisi nos, qui post bellum quod habuit in primo aduentu suo prostrati sumus ab eo, & calcati, iam sunt mille anni, & adhuc restat dies ultionis in ultimo eius aduentu, & annus retributionis in corde suo? Utinam domine mi quando interfecimus Isaiam, deleuissemus istam auctoritatem prædictam in de Prophetia sua, quòd nunquam legeretur ab aliquo. Et ecce quòd David vocat bellum cum dicit: Dominus virtutum fortis in bello: hoc Isaias vocat torcular. Heu domine mi, nos bibimus mustum illud, de quo etiam dicit Iacob Patriarcha &

Tractatus sanè Aureus:

cha & Propheta, vt habetur in libro generationis creaturarum ca. 49. de Iuda: Lauauit stolam in sanguine, scilicet vix, sicut est factum in nobis in primo aduentu Messia. Sed quid faciemus in aduentu eius vltimo, quando stabunt homines coram homine iudicante, & in circuitu eius erit ignis paratus ad deuorandum illos, contra quos tolerit sententiam? Tunc enim non erit tempus belli, nec iam in torculari calcabitur, quia iam ex tunc non erit locus nec tempus poenitendi nec refugii, sed iustitia, vt sicut ipse iudicatus fuit sine peccato quod inueniretur in eo, sic ipse iudicabit peccatores. Dicit enim Deus in Prophetia Salamonis, Prou. 11. Quando iustus recipiet iudicium, vbi erit impius & peccator? Vnde si iustus vix saluabitur, quid erit tunc de impio?

Adhuc fortius probat corporalem Ascensionem Christi.

Cap. X III.

Valde timeo, domine mi, quòd hæc quæ dicta sunt testimonia Prophetarum de illo iusto, quòd scilicet fuit venditus pro argento, vt dicit Amos Propheta. Quòd calcauit torcular, vt dixit Isaias. Quòd gessit bellum cum patribus nostris, sicut dicit Dauit. Quòd captus fuerit in peccatis nostris sicut dicit Hierem. Quòd vulneratus fuerit in palmis suis, sicut dicit Zach. Quòd super eius vestem missæ sunt sortes, sicut dicit Dauit. Quòd ascendit in cælum sicut dicit idem Propheta, & alii; quòd non conueniat Deo in essentia siue in natura diuina, secundum quam nec relurgit, nec exaltatur, nec sedet, nec descendit. Ex iis quæ dicta sunt sequitur necessarìò, quòd iam venerit ille iustus, cuius naturæ corporeæ hæc prædicta, & similia poterunt conuenire. Si autem tibi videtur forte durum credere, domine mi, quòd homo corporeus ascendit in cælum, audi auctoritates & exempla, quæ mihi occurrunt de scripturis nostris. Et super hoc dicit Dauit propheta de illo: Ascendit Deus in altum, & saluabit captiuitatem, dedit dona hominibus. Dicit etiam in Psalmo 67. de ascensione

De Iudæorum statu.

Ascensione eius iubilare Deo, & glorificate nomen eius: iter facite, qui ascendit de partibus occidentis, dominus nomen illi. Adhuc, domine mi, dixit Dauid de illo in Psalmo, quem tu habes in corde. Iubilare Deo qui ascendit super cœlum cœli ad orientem. Et de isto dixit Amos cap. 19. Dominus est qui ædificauit in excelsis sedem suam. Et de ipso dicit etiam Dauid in Psalmo 66. Ascendit Deus in iubilo & dominus in voce tubæ. De ipso etiam dixit Aser Propheta cap. 3. Vidi hominem descendentem de corde maris, & peruenit usque ad cœlum. Et quia non habemus istam prophetiam: obmitti multa scribere, quæ allegat super hoc, imò habemus eum, sed ipse tunc nesciuit quòd Aggeus in latino vocaretur Aser in Arabico. Dicit etiam Moyses in cantico. Leuabo ad cœlum manum meam, & Deut. 33. dicit etiam Isa. cap. 21. Consurge, consurge brachium domini. De isto etiam ait Anna mater Samuelis primo Reg. 2. cap. dabit dominus imperium regi suo, & sublimabit Christum suum. Dauid etiam dixit. Ascendit dominus super pennas ventorum, Et hæc autoritates occurrunt mihi ad probandum exaltationem Christi corporalem usque ad cœlum, & sunt plures alie, quas tu domine bene scis. Nunc etiam exempla aliqua adducam de lege nostra, quia videtur etiam nobis multum inconueniens credere, quòd in corpore ascendit in cœlum, & hoc est propter considerationem, nam in lege & in Prophetis inuenimus quòd Deus verus & gloriosus assumpsit de terra, & eleuauit plures sanctos viros patres nostros. Et si de istis non dubitamus propter eorum sanctitatem, & propter testimonium scripturæ, quare dubitamus de ascensione istius iusti, in corpore & anima, cui magis scriptura perhibet quam illis testimonium sanctitatis? Et quia durus bellum secundum Prophetas sustinuit, & plures captiuationes mundi, quam aliquis de prædictis, Et præterea domine, sine exempli positione scis, quòd Matusalem & Enoch iusti, & Helias Propheta fuerunt assumpti à Deo de mundo isto in corporibus suis. De Moyse etiam non est dubitandum, quin sit in cœlo in corpore & anima, vt dicitur Deuter. 34. dixit Deus

C

ad Moy-

Tractatus sanè Aureus.

ad Moysèm : Ascende in montem nocte & morere ibi. Et ascendit in montem & mortuus est ibi. Et nesciuit homo sepulchrum eius vsque in hodiernum diem. Et quid significat quòd sepulchrum eius est ignotum in terra, cum ipse fuit Propheta maior, & sanctior alijs, nisi quòd Deus resuscitauit eum, & assumpsit eum in corpore & anima, sicut alios iustos assumpsit & eleuauit ad locum vbi sunt? Nec nos debemus mirari supra hoc, quòd àer iste leuis, & subtilis posset portare corpora tam grossa & ponderosa, quia nos scimus quòd aqua, quæ est in raritate similis aeri, quando placuit potentia omnipotenti, portauit corpora filiorum Israel in eorum exitu de Ægypto. Et quando fuit acceptum sacrificium, ignis descendit de cælo & eleuauit & portauit corpora pecorum & botum, quæ offerebantur Deo. Moyses verò & Helias prophetauerunt de illius iusti eleuatione, ac alij Prophetæ. Vnde cū oportet nos esse credentes de eleuatione corporea dictorum sanctorum, cur sumus increduli de eleuatione istius iusti, & eum eleuatum esse in calum, de quo tot sunt testimonia Prophetarum in scripturis sicut dictum est? Et posset induci vt quis satis apparet quòd Deus assumpsit prædictos sanctos, de quibus nullus dubitet, vt ad fidem disponentur corda hominum, & vt de ascensione sui iusti etiam non dubitarent. Est autem & alia causa, quare & ipsi nostri dubitant, quia aduentus eius primus fuit occultus, & modus insolitus: sicut dicit Isa. Homo est & quis cognoscet eum? Idem Propheta etiam dicit. Virgo concipiet & pariet filium. Vbi aduertendū est quòd tacet de patre secundum carnem, & propter hoc quòd alibi dicit. Non reputauimus eum, & Iere. cap. 31. dicit. Signum nouum creauit Deus super terram, mulier circundabit, & cæc. dicit etiam cap. 7. Propter hoc dabit eis Deus vsque ad tempus in quo parturiēs pariet. Et notandum quòd non facit Propheta mentionem de marito istius parturientis, cum inquit natiuitatem istius iusti, qui solum natus est præter solitum modum cursumque carnalem, qui est ex viro & femina sicut de illo prædictum est per os Isa. cap. 9. cum dicit. Audite domus Iacob: Deus dabit vos

De Iudæorum statu:

10

dabit vobis signum, virgo concipiet, &c. Omnes autem alii sancti qui dicti sunt, nati sunt de femina & viro carnaliter concepti in peccato, & omnes fuerunt peccatores, & ipse Moyses sanctior parentibus Prophetis peccauit, & confitetur per os suum se peccasse. De iusto autem isto dicitur per Isaiam 53. cap. Qui nunquam peccauit, nec inuentum est mendacium in ore eius. De aliis omnibus sanctis Iuis non est inuentus sine prauitate, Et Hier. Propheta dicit cap. 17. Corda hominum praua.

De cecitate Iudæorum, quod non credunt Christum aduenisse, nec intelligunt. Cap. XIII.

Timeo, domine mi, quod sit completum in nobis quod dixit dominus per Isaiam Prophetam. Cecidit cecitas super Israel quousque intrauit plenitudo gentium. Et iterum dicit ca. 6. Audientes audient, & non intelligent, & videntes videbunt, & non cognoscent, quia corda istius gentis sunt ingrossata, Et adhuc eodem cap. Excæca cor populi huius, & obtura aures eius, ne forte addiscant & conuertantur ad me, & sanem eos. Et dixit Isaias. Vsquequo domine? & dixit: quousq; sint ciuitates desertæ, & maneat domus sine habitatore. Dixit etiam Daniel cap. 12. Claude sermones & inuolue prophetiam. Et Hier. 17. Peccatû Iudæ scriptum est stylo ferreo in lapide Adamantino, & extensum super latitudinem cordis eorum. Et Isa. cap. primo. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, populus autem meus non intellexit. Et iterum 8. Miluus, & Hirundo, & Ciconia sciunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit me. Et hæc omnia domine mi, dicta sunt propter nos, quia non cognouimus aduentum istius iusti domini. Et de nobis dixit dominus per Isaiam cap. 43. Elongate foras gentem cæcam & non habentem oculos, & surdam & non habentem aures, ecce omnes congregati sunt, & quid voluit dicere Propheta per hæc verba, nisi quod Deus nos repulit? quia non cognouimus tempus

Tractatus sanè Aureus.

istius iustitius? Et congregauit ad se in fide gentes loco nostri. Super quo admiratus Dauid dixit in Psalmo 76. Hæc est mutatio dextere excelsi, nos tamen Dei sumus in casu isto nostro & in captiuitate ista, quæ non habet finem, in qua sumus iam sunt Mille anni, & hoc tamen non accidit ita male patribus nostris, qui adorauerunt idola, & occiderunt Prophetas, & transgressi fuerunt legem ex toto corde suo.

Quomodo cæcitas Iudeorum, & incredulitas circa Christum fuit prænuntiata per Prophetas. Cap. XV.

Timeo, domine mi, propter hoc quod quia non credidimus in isto iusto; idcirco accidit nobis & completum est illud, quod dixit Deus per os Isa. cap. 19. Erit prophetia tanquam verba libri clausi; qui dabitur lectori, & dicetur: iste liber clausus est, nescio quid est in eo, & tunc dabit nescienti literas & dicet; non sum lector ego. Et quæ clausura libri maior est, domine, quam clausura qua clausit Deus corda nostra, iam sunt mille anni & ultra, nec possumus cognoscere per prophetiam nobis traditam à Prophetis super aduentum istius iusti? propter quod alibi dixit Deus per prophetam, Desolabitur Hierusalem & corruet domus sancta, dixit etiam cap. primo. Terra nostra deserta, ciuitates nostra succensa igne, & remanebit Sion sicut tugurium in vinea dissipata, hoc est domine mi, & iam sunt mille anni & ultra. Dixit etiam Isaias. ca. 25. Domine Deus exaltabo nomen tuum, quia posuisti ciuitatem in tumulum, & domum in confusionem, vt non sit vsque in æternum. Et 30. cap. dixit. Conteret populos conteritione vasis fragilis, in quo non remanet pars ad portandum carbonem ignis, nec haurendam guttam aquæ. Completum est etiam domine mi, quod dixit Daniel ca. 9. Postquam fuit occisus Christus, remanebit desolatio perpetua, in qua desolatione sunt iam sunt mille anni & ultra. Dixit etiam Isa. 24. ca. Relicta est in vbesolitudo & sibilabit terra eorum sibilu, vsq; in sempiternum. Dixit etiam Hier. ca. 6. Argentum reprobu vocate illos, quia domilius

dominus proiecit eos. Dixit etiam Isa. ca. 50. Ambulate in lumine ignis vestri & in flammis, quas succendistis vobis. In quibus flammis nos sumus iam mille anni sunt. Et dixit etiam Amos. ca. 5. domus Israel caderet, & non est qui erigat eam. Et videtur mihi, domine mi, quod Deus induxit super nos ruinam istam post adventum iusti huius, postquam Propheta nullus surrexit in nobis, nec surgit sicut prophetatum est nobis, quia nos manemus in incredulitate non recipientes fidem illius sed negantes. Dixit etiam Ozeas primo ca. Cum accubuit mulier super terram & peperit, dixit Deus voca nomen eius sine misericordia, quia, non miserebor populo huic. Et si Deus proiecit nos & non miseretur nostri, ut experiri sumus iam sunt mille anni & ultra, quæ utilitas est nos habere legem, circumcissionem & sabbatum? dixit Isa. 53. ca. Educ foras populum cæcū, sicut eduxit nos de terra nostra Deus verus, & gloriosus iam sunt mille & ultra, dixit etiam idem 26. ca. Vetus error abiit. Et quid est antiquum nisi lex nostra, quæ recessit à nobis, domine mi, cum rege, cum sacrificio, cum incenso, & cum altaribus, & quid peius nobis poterit evenire? & quid est quod nos expectamus? nonne videmus quod dispersit nos per quatuor partes mundi in dispersionem, sicut dixerunt nobis Moyses, Hieremias, & Isaias, & alii prophetae? & tamen nos Dei sumus, & ad ipsum recurramus in omni euentu.

Ostendit reprobationem Iudæorum propter eorum perfidiam,

& electionem gentium propter eorum fidem.

Cap. X V I.

Timeo, domine mi, cum nos dicimus inter nos: ego & tu etiam sumus filii Jacob, & Israel, quia iam completum est illud, quod dicit Deus per os Isa. ca. 74. Interficiet te Deus o Israel, & vocavit seruos nomine alieno. Paueo quod de illis seruis sumus, quibus debet imponi illud nomen, secundum quod Moyses dixit Deuter. 28. Erunt gentes in capite, & populus incredulus in cauda; sicut nos sumus, iam sunt mille an-

Tractatus sanè Aureus.

ni & ultra. De illis etiam dixit Hierem. 12. ca. Replebitur terra fide dei, & redundabit sicut aqua maris. Et de illis dixit Salomon. 3. Reg. 8. Domine Deus cum venerit alienigena ad domum sanctam tuam, & inuocauerit nomen tuum benedictum, exaudi eum domine Deus meus, ut discat vniuersa terra nomen tuum timere, sicut populus Israel. In quo ergo gloriabimur, domine mi, & quare contemnimus gentes? ex quo Salomon Propheta fecit eas participes in timore Dei, & in domo sancta nobiscum, & forte nos in dignos eiecit Deus de ista domo, & dedit eam istis. Et de illis etiam dixit Moyses: Hæc dicit dominus Deus: Replebitur terra tota gloria domini. Et de ipsis dixit Dauid in Psalmo 21. Præuenient & conuertentur ad dominum vniuersi fines terræ, & mille generationes. De ipsis etiam dixit Isa. ca. 60. O domus Dauid sancta venit lumen tuum & gloria domini super te orta est, &c. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui, leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti cōgregati sunt, venerunt tibi, & filii extranei ædificabunt muros, & principes eorum seruient tibi. Et qui sunt isti filii extranei, domine mi, qui venerunt ad domum Dei, nisi gentes, quæ seruebant idolis, qui erant extranei à Deo? & ipsi principes & reges eorum, de quibus dixit Deus, quod ambulabunt in lumine domus sanctæ, & nos erimus in tenebris extra illam, & sumus iam sunt mille anni. Dixit adhuc idem Propheta de illis ca. 65. Ecce gentem quam nesciebas vocabis, & nationes quæ te non cognouerunt ad te venient. Et sicut de facto videmus hodie, sunt mille anni & ultra, quia Christus missus secundum legem nobis datam venit, & gentes quæ legem non nouerant, venerunt ad eum, & ipse dedit eis legem nouam puram & sanctam. Adhuc 45. ca. concordauerunt, & reges eorum congregati sunt in fide Dei. Et timo, domine mi, de illis fuisse dictum eodem cap. Congregamini omnes, & venite gentes, quæ saluatæ estis per Deum ex gentibus, & de populo dixit Isa. 65. cap. Quæsierunt me & non interrogabant, & inueniunt me, qui non quærebant me, & de ipsis etiam dicit Hier. cap. 3. Cōgregabuntur

gregabuntur omnes in nomine domini in domo sancta, & non ambulabunt in prauitate cordium. De ipsis idem Propheta dixit ca. 16. Ad te venient omnes gentes ab extremis finibus terræ, & dicent: Non hæredauerunt patres nostri nisi mendacium & iniquitatem. Et de ipsis dixit Sophonias cap. 3. Datum est gentibus, vt loquerentur simul in nomine domini, & seruiet ei humero vno, omnis homo de loco suo & omnes in sula gentium. Et de illis dixit Zacharias 2. ca. Latate domus Sion, quia ego veniam ad te, & habitabo in medio tui in illa die, & appropinquabunt Deo gentes in multitudine sua. Dicit idem Propheta 8. ca. Hæc dicit dominus Deus exercituum: venient gentes multæ de locis multis, & dicit vir ad vicinum suum, vadamus ad & quæramus dominum Deum in bono. Et ista, domine mi, completa sunt nunc, & complentur in oculis nostris de plano. Vides populos & linguas legere libros legis, & Prophetarum omnium, & psalterium dimittis idolis suis. Nullus ex eis credit per manum Moyfi nec Aaron, nec alicuius Prophetarum nostrorum, nec aliquid remanet de fide & idolis ab illo tempore, quo crediderunt iusto illi. de quo dicit Abacuch cap. 3. Egressus es domine ad salutem populi tui, ad salutem cum Christo tuo.

De viuificatione gentium, & interfectione Iudæorum, prout etiam videbitur in capitulo sequenti. Cap. XVII.

Timeo, domine mi, quod Deus victor & gloriosus viuificat illas gentes per fidem, & interficit nos in incredulitate nostra, sicut ipse dicit per os Isa. Prophetæ 65. cap. Pro eo quod vocauit, & non respondistis hæc dicit dominus Deus: Ecce serui mei comedent, & vos esurietis. Ecce serui mei bibent, & vos sitietis. Ecce serui mei gaudent in exultatione cordis, & vos concutiemini præ amaritudine cordis, & interficiet te Deus o Israel & vocabit seruos suos nomine alio, in quo benedixit illis qui est benedictus super terram amen. Et nos videmus receptores illius nominis benedictos à Deo super faciem terræ, & nos disperdit, sci-

licet in

Tractatus sanè Aureus.

sicut in captiuitate per quatuor partes mundi hodie sunt mille anni, & apparent expresse in nobis vestigia iræ Dei, non ad castigationem, sed ad destructionem, & illa est interfectio quam Deus comminatus est quòd interficiet Israel, & illæ gentes viuæ, quas vocat seruos, recipient nomen quod Deus promisit, sed non ante mortem nostri nominis primi secundum ordinem verborum Dei per Isaiam, & fames & sitis quas patiemur non est panis aut aquæ, sed cordium & animarum sterilitas, & fames verbi Dei sicut Prophetæ declarant per os Amos cap. 8. & tu domine scis hoc plenius quàm ego veruntamen Dei sumus in omnibus, quæ accidunt nobis.

Quomodo gentes per fidem viuificatæ habent mundas obseruantias nouæ legis. Cap. XVIII.

Timeo, domine mi, quòd gentes quæ iustificatæ sunt iam sunt mille anni, postquam fuit mortuus I E S V S in Hierusalem, quia nihil boni habuerunt antequam crediderunt in Deo, & in Christo, & in Apostolis, quoniam ipsi forte erant illi pisces, & illæ bestię de quibus loquitur Abacuch Prophetæ, quæ non habent ducem, & ipsæ gentes purificatæ per fidem habent ieiunia sua, & obseruantias suas legis nouæ, & habent cuncta illa, quæ ad munditiam pertinent in lege antiqua contenta iudeorum. Vides quòd in omni lingua, & in omni loco in oriente & in occidente gentes sunt confitentes in nomine domini, & non credunt in eum per Moysen nec per aliquem Prophetarum, quamuis sunt studiosi in lege, & in libris omnium Prophetarum, sed Deus vocauit eos per discipulos iusti, qui egressus est cum Deo ad salutem eorum, sicut ipse Deus benedictus & gloriosus prædixit per os Abacuch Prophetæ. Et isti discipuli eius fuerunt filii nostri de filiis Israel, qui alio nomine vocantur Apostoli. Valde timeo, domine mi, quòd isti sunt illi de quibus dixit Deus per os Dauid in Psalmo. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in extremis sinibus extensa verba eorum. Et verba Prophetæ expresse demonstrant nobis, quòd de istis loquitur & non de nobis cum dicit non erit lingua, neque sermo qui non audiant voces eorum. Et hoc non potest esse de lingua nostra Hebræa. Quæ enim gentes obediunt præceptis Moysi & Aaron: quinimmo ipsi interfecerunt gentes, & fugauerunt eas à se. Hæ autem gentes sciunt hodie Moysen & Prophetas, & cognoscunt Deum,
& seruant

De Iudæorum statu.

13

& seruant legem nouam sicut Apostoli docuerunt eos. Attamen Dei ius.

De electione Apostolorum loco Prophetarum

Cap. X I X.

Timeo, domine mi, quòd illud quod Zacharias Propheta dixit cap. 13. Percutiam pastorem & dispergentur oues gregis, fuit completum quãdo nos percussimus pastorem istorum puerorum, & sanctorum Apostolorum. Ex tunc nos oues dispersi sumus per vniuersum orbem, & isti filii nostri, scilicet Apostoli surrexerunt loco Prophetarum. Quod apparet ex hoc, quòd Deus post illos non misit nobis Prophetam, nec notificauit aliquid per visionem. Timeo, domine mi, quòd isti pueri sint Apostoli, de quibus dixit Deus per os Iohelis Prophetæ cap. 3. Senes vestri somnia somniant, & pueri vestri visiones videbunt. Certissimè, domine mi, senes sunt Prophetæ nostri, quia somniauerunt fidem gentium, quam consecuti sunt illi pueri, scilicet Apostoli & viderunt, & de istis pueris dixit Dauid Propheta. Venite filii audite me, timorem Domini docebo vos, & Deus non nominat filios in plurali, sed solum nominat eos Israel primogenitum in vsu loquendi communi, & in alio psalmo nominat istos pueros filios cum dicit: Filii tui sicut plantæ nouellæ. De Israel, domine mi, dixit Deus per os Isa. cap. 5. Vinea Dei exercituum fuit domus Israel, expectauit quòd veniret cum vua, & venit cum spinis, propter hoc ego adducam qui destruet illam in conculcationem. Et de illis prædictis filiis Dei, qui vocantur Apostoli, dixit Deus per os Isaia 13 cap. non modo erubescet Iacob ne liquefiet facies eius, sed tunc quando videbit de filiis suis illos, quos creauerunt manus meæ sanctificatos ante oculos suos. Et si essent, domine mi, filii isti sanctificati coram nobis secundum viam legis nostræ, non diceretur de nobis quòd essemus in erubescencia, propterea & dissoluerentur facies nostræ: immo haberemus gloriam & resplenderent facies nostræ: sed confusio facierum Iacob, & desolatio est ista, quòd isti filii quos Deus creauit manu sua, scilicet Apostoli sunt sanctificati coram nobis, & non secundum legem nostram, propterea Deus dat intelligere, quòd lex nostra non est lex ipsorum. Dixit etiam Deus per os Hierem. cap. 25. In illa die non dicent patres nostri comederunt uuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt, sicut infideli-

D

tas Iudæo-

Tractatus sanè Aureus.

cas iudeorum non nocuit fidei Apostolorum nec nocebit, & propter hoc scribitur. Vno ego dicit dominus: si erit ultra prouerbum istud in Israel, quia nunquam aliquis de Apostolis, postquam receperunt fidem rediit ad fidem nostram, quare non sentiunt acerbitatem infidelitatis nostræ, sicut dentes nostri obtupescunt de peccato patrum nostrorum. Adhuc de istis filiis, domine mi, qui sunt Apostoli dixit Deus per os Isa. Prophetæ. A quo transmigrabo nisi à populo meo. Filii autem qui erunt infideles, Deus erit Saluator eorum in omnibus angustiis eorum, & vultus eius custodiet eos in caritate eius, & in clemètia redemit eos, & propitiuus erit eis in longitudine dierum, verissimum est, domine mi, quòd isti filii, de quibus loquimur, semper manserunt firmi: nec Deus transmigravit ab eis ab illo tempore, quo redemit rex ille iustus magister eorum, sed transmigravit à nobis, & fuit semper cum eis. Et de istis etiam filiis, qui sunt Apostoli, dixit sapiens Iesus filius Sirach in libro suo cap. 3. Audite filii charissimi, & operamini in salutem, quia honorat Deus patrem in filiis. Et qualiter intelligi debeat honor ille declarat Deus per os Malachia: cap. 3. Mitte Deus Heliam, qui conuertat corda patrum nostrorum ad filios. O domine, si Deus debuisset conuertere corda filiorum, scilicet Apostolorum ad patres, cum hoc debeat intelligi de fide, tunc isti filii, scilicet Apostoli fuissent nobiscum in captiuitate ista, quæ non habet finem, sicut & patres nostri & nos sumus. Sed ex quo Deus ordinauit quòd debeant corda patrum ad filios conuerti, quid est quod expectamus, domine mi, & quid præstolamur? Et si vobuerimus dicere quòd alii filii debent esse præter Apostolos, de quibus intelligantur prædicta, illi erunt in captiuitate sicut & nos, ex quo viam illius iusti non sunt secuti, quem Apostoli firmiter secuti sunt, & docuerunt sequendâ, & propter hoc habent honorem patrum, in hoc quòd patres dicuntur ad illos conuerti. Cum ergo, domine mi, filii nostri venerunt antequàm nos ad fidem Dei, si corda nostra conuertantur ad filios, corda eorum conuerterentur ad nos, & sicut dicit Deus altissimus. Erunt populus & Deus animus vnus in Deo glorioso, & victorioso, quia non debemus in-

celligere illam conuersionem nisi de infidelitate ad fidem, & doctrinam
 illius iusti, qui est magister salutis eorum, qui credunt in eo, & secundū
 quod dixit Dauid de eo: Ipse est, cuius sacerdotium erit secundum or-
 dinem Melchisedech in æternum, quo obtulit sacrificium panis & vini,
 & fuit Melchisedech sacerdos Dei altissimi ante Aaron. Et attende, do-
 mine mi, quanta sit differentia inter sacrificium Aaron & iusti istius do-
 mini. Dixit dominus domino meo: tu es sacerdos in æternum, non ad
 tempus, sicut Aaron, qui mortuus fuit 120. annorum. Item sacrificium
 Aaron fuerunt carnes, & sacrificium illius iusti, domini fuit panis & vi-
 num secundum ordinem Melchisedech. In quibus verbis dominus per
 Prophetam ostendit manifeste, quoniam sacrificium Aaron finiretur
 quando inciperet illud sacrificium in æternum, & ordinatio sacrifician-
 di: sed Aaron finiretur, quando inciperet sacrificium in pane & vino,
 æternaliter duraturum. Sed de hoc, domine mi, adhuc habeo loqui, spe-
 cialiter dicam aliqua pauca de istis filiis Dei, quæ mihi occurrunt, de qui-
 bus dixit Deus per os Iesu Prophetæ filii Bethoni cap. primo. Erit lo-
 cus in quo diceretur. Vos estis filii Dei uiui, & iste locus, domine mi, absq̃
 dubio est Ecclesia, quia Prophetæ denominat locum, sed quod dicit erit
 locus, quia Sinagoga, quæ est locus primus, iam erat, & sinagogam vo-
 cat Deus per os Moyse, & Aaron, & omnium Prophetarum primoge-
 nitum meum, sed in plurali, & quasi quemlibet in speciali istos seruos
 genitos vocat Prophetæ filios Dei. De illis filiis dicit etiam Deus per os
 Prophetæ Moyse Deuter. 32. Sanguinem filiorum vlciscetur, & lauabit
 terram populi sui, & nos, domine, occidimus Prophetas, & non fecit
 vindictam de eis nisi per 70. annos: sed occidimus Apostolos, & iustum
 magistrum eorum, & fecit Deus vindictam de filiis iam sunt mille anni
 & ultra, & per mortem ipsorum lauit Deus terram populi sui, & non di-
 xit terram filiorum Israel. De ipsis etiam filiis dixit Dauid in Psalmo 135.
 Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii fideles. Comparat enim Prophe-
 ta istos filios fideles sagittis emissis de manu potentis, quia Deus omni-

Tractatus sanè Aureus:

potens misit eos ad 12. partes mundi per quatuor mundi climata fideles hos filios: cum doctrina legis p[ro]phetarum & prophetarum. Moysen autem & Aaron non misit extra domum sanctam ad docendum, quia non ad Indiam, Romam, nec ad alia loca extra terram sanctam misit eos annunciare doctrinam legis, & prophetarum, sed isti fideles filii sic proiecti, vel missi per vniuersum mundum surrexerunt coram Deo loco nostri, postquam Deus occidit Israel & nomen nostrum. Quod bene innuit Dauid in Psalmo cum dicit: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos filios reges & Principes. Et per istos innouata est lex prima secundum ordinem Melchisedech, qui sacrificium Dei instituit in pane & vino, ex quibus communicauit. Non intelligas de communione Sacramentali, cum non fuerit tunc instituta, sed dicit communicauit, id est dedit, vel partem illius panis & vini tribuit. Abraham amico Dei, prout extat in lege certum apud què Deus per ministerium istorum mutauit sacrificium nostrum, sicut mutauit nomen nostrum, & sicut mutauit legem carnalem nostram in legem spirituales. Et si Deus dixisset nostro Moyse sicut dixit per os Dauid Melchisedech siue Christo: Tu venies sacerdos in æternum secundum legem Moyse, & Aaron, stare illa lex: sed dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Et amicus Dei communicauit de sacrificio panis & vini, & non de sacrificio carniū. Ad hoc benè sonat verbum Moyse cum dixit: Comeditis verustissima veterum, per quod intelligit sacrificium Melchisedech: Et iterum, & nouis superuenientibus, id est, nouæ legis sacrificio publicato, vetera, scilicet vestra sacrificia proiicietis. Nos tamen Dei sumus in omni euentu.

De reprobatione sacrificii Iudeorum, & electione sacramenti Christianorum. Cap. X X.

TImeo, domine mi, quòd Deus eiecit nos à se, & sacrificium nostrum, & acceptauit sacrificium gentium, sicut dixit per os Malach. cap. primo. Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus, neque accipiam sacrificium

sacrificium vestrum, quoniam ab ortu solis vsque ad occasum eius magnum est nomen meum in gentibus, quæ offerunt in nomine meo sacrificium mundum. Ergo apud Deum sacrificium gentium est mundius quàm sacrificiũ. Et insuper quia Deus priuauit nos omni sacrificio nostrũ mundo & alio docēs Christianos vt ipsi vitarēt nos, nec cõtaminarētur, sicut nos vitauimus gentes omni tempore, quo sacrificium nostrum fuit mundum apud Deum & acceptum legis: Etiam tu, domine mi, nostrũ quid dicit Deus in psalmo 80. de nostro sacrificio, cum ait per os Dauid prophetæ: Nunquid vidistis vos quod ego comedi carnes taurorum, & hircorum sanguinem biberem? Per quod manifestat Deus quod ipse contemnat carniũ sacrificiũ. Et vnde est nobis, domine mi, quod nos detestamur in gentibus sacrificiũ panis & vini, quod statuit Deus, & in illo reprobat sacrificiũ carniũ, cum Salomon describat illud Aaron dicens, iste scilicet Aaron extendit manus suas super altare, & obtulit sanguinem vix & incensum Deo viuo, & obtulit sacrificiũ nostrum de granis terræ, sicut Melchisedech obtulit pro Abraham. Deus etiam testificatur per os Iesu Prophetæ cap. 19. quod nos obtulimus sacrificiũ de panibus, cum dixit: Non offeratis mihi sacrificiũ panis, quoniam panes vestri tristitiæ sunt, & quicũque comedit ex eis contaminabitur. Vnde nos offerebamus aliquando sacrificiũ panis, sed nullum est acceptum sacrificiũ Deo de manibus nostris. Et de nostro sacrificio carnis dixit Iesus Prophetæ filius Bethoni cap. 9. Deus magis diligit pietatem & misericordiam, quam sacrificiũ carniũ. Declarat Deus sacrificiũ gentium per Moysen, Levit. 21. Offeretis Deo sacrificiũ de leuatis de aera, & de expressione vix, & benedicat vobis Deus, & cunctis operibus manuum vestrarum. Scimus etiam nos, domine mi, quod Deus mandauit in principio poni ante archam federis domini panes & non carnes. In Exo. etiam cap. 29. dixit Moysi: Offeras hircos, & cum illis panes azimos. Qui panes azimi sunt sacrificiũ gentiũ. Etiam, domine mi, cum Deus de hoc in libro Regum capitulo 21. præ-

Traſtatus ſanè Aureus.

cepit Aaron per Moysen dicens: homo de ſemine Aaron ſacerdotis qui
habet maculam non offerat ſacrificium de panibus, nec aliud quodcun-
que ſacrificium. Vide, domine mi, per quod præponitur ſacrificium pa-
nis. Dicit etiam Deus per Moysen 1. Reg. Offeretis Deo ſacrificium
de omnibus habitationibus veſtris, panes duos de primitiis frugum, &
cum panibus arietes ſeptem. Et primò ponit, domine mi, panes & poſtea
carnes in alio loco legitur quem tu ſcis domine mi, dixit IESVS
Carus, & glorioſus filiis Iſrael: Quando intraueritis terram habitatio-
nis veſtræ, quam daturus eſt vobis dominus Deus in hæreditatem offe-
retis Deo panes in ſacrificium, & ſacrificium totum, & adhuc thaurum
cum farina puriſſima & pane. Ergo Deus præcepit fieri ſacrificium de
pane & ex farina puriſſima, & acceptabit illud. Et tale ſacrificium eſt
hodie gentium, ſcilicet panis ex farina puriſſima. De ſacrificio etiam pa-
nis fit mentio primo Reg. 21. cum Dauid venit ad Abimalech principẽ
ſacerdotum in Silo, & petiuit ab eo panes. Qui reſpondit: Non ſunt
hic panes niſi panis oblatuſ, quem non conuenit comedere pueris tuis,
quia ſanctus eſt. Hæc dicta ſunt de ſacrificio panis. Et plura dicit poſſent
quæ tu, domine mi, noſti, ſed quia gentes ponunt in ſacrificio ſuo aquã,
non debet nobis inconueniens videri, quia etiam in ſcripturis ſanctis in-
uenimus de hoc exemplũ, ſcilicet quòd Deo fiebat ſacrificium de aqua,
& fuit Deo acceptum. Inuenimus etiam ſecundo Reg. 23. quòd duo iu-
uenes haurierunt aquam de cifterna, quæ erat ante portam Bethleem &
Propheta Dauid ob ulit illam Deo in ſacrificium, ergo non eſt contra
ſcripturam, ſi gentes hodie ponant aquam in ſacrificio, quod faciunt
Deo? Nos etiam legimus vt dictum eſt quòd Aaron fecit Deo ſacrifici-
um de pane & vino, & Dauid de aqua, & iſta tria ſunt ſimul in vno ſa-
crificio mundo, quantum natura patitur, & quantum intellectus noſter
excogitare poteſt. & non ſicut carnes taurorum proguium. Helias no-
ſter vt narratur Reg. 3. infudit aquam ſuper ſacrificium carniũ, &
Deus miſit ignem de celo & acceptauit ſacrificium cum aqua perfulum
Magis Angelus in figura communicauit etiam Heliam in pane ſubcine-

ricio & aqua, quando Helias ambulauit in fortitudine cibi super illud, quod natura non potest cōcedere 40. diebus vsque montem Dei. Hoc etiam sacrificium vini cum aqua mixtum, pulcherrimum & aptum describit Salomon Propheta in libro Prouerb. ca. xi. cum dicit. Sapientia altissima communicauit sacrificium suum & parauit mensam: tunc misit seruos dicens: Qui est paruulus ueniat ad me, insipientes comedere panem meum, & bibent vinum meum temperatum aqua. Quid, domine mi, mensa parata sapientia altissimi nisi altare? Quid, domine, panis & vinum mixtum nisi sacrificium de pane, & vino, & de aqua quod fit in altari? qui sunt insipientes vocati per seruos sapientiæ, nisi gentes, quæ ignorabant Deum vocatæ per Apostolos? Et notabiliter dicit, panem suum & vinum suum. per id enim innuit hoc sacrificium esse gratum Deo. Et quoddam ad istud conuiuium tam sublimè & tam spirituale non vocauit patres nostros, qui erant sapientes in lege qui erant occupati in sacrificio legis, quod etiam carnale sacrificium non dimisit nobis. sed priuauit nos illò, iam sunt mille anni completi, quod nobis accidit propter illum iustum in quem peccauimus: Attamen Dei sumus.

Quod Deus refutauit ieiunia, sabbata, & sacrificia Iudæorum, & Christianorum elegit. Cap. XXI.

Valde timeo, domine mi, ab illo verbo quod Deus fortis & gloriosus dixit per os Malachiæ capitulo primo, ubi sic tangit de sacrificio gentium. Ab ortu solis vsque ad occasum gentes offerent sacrificium nomini meo mundum. Vbi aduerto, quod sacrificium nostrum non fuit acceptum nisi in vno loco solo, scilicet in domo sancta præcise, quo etiam loco & sacrificio priuauit nos Deus, scilicet terra promissionis, & ubi quæ dispersit nos terrarum, iam sunt mille anni. Vnde venit super nos & completum est, quod Deus dixit de nobis per similitudinem loquens per os Isa. ca. 22. ubi ait. Completa est vindemia, & non est de cætero collectio. Vnde venit super nos, & completum est, quod Deus dixit per

Tractatus sanè Aureus.

dixit per os Malach. prophetæ, vbi sic ait. Non est mihi voluntas in vobis & sacrificium non accipiam à vobis. Venit etiã & iam completum est, quod Deus dixit per os Isa. ca. primo, cum ait, Sabbata vestra & festiuitates vestras & sacrificium vestrum non recipiam, quia omnes vos estis in ira mea. Venit etiã & completum est super nos, quod dixit in eodem cap. Isa. cum loquitur per eum Deus & ait. Quid mihi multitudo victimarum vestrarum, quid multiplicastis mihi sacrificium de arietibus & carnibus hircorum, ego autem contempsi sanguinem vitulorum & arietum carnes, & hircorum cum præsentaueritis ea coram me, & quis recipiet ea à vobis, non deturpetis lapides meos sanctos: frustra nõ offeretis vltra sacrificium, quoniam incensum vestrum & sabbata, & solemnitates vestras non recipiam à vobis, quia odiuit illa anima mea. Si eleuaueritis manus vestras ad me, auertam vultum meum à vobis, & si multiplicaueritis orationes vestras non exaudiam, quoniam manus vestræ plenæ sunt sanguine, & omne sacrificium vestrum sicut cadauer fætidum. Et egressus aërii portæ exterioris, & ille qui mihi iugulauerit taurum sicut qui decollauerit hominem. Et ille qui obtulerit in sacrificium hircum sicut qui obtulit carnem. Et qui obtulit vinum sicut qui offert sanguinem porci. Sed abominatio de sacrificiis apud Deum nihil aliud significat, nisi mutationem sacrificii nostri carnalis & grossi in sacrificium istius iusti domini spirituale & subtile, qui instituit offerre panem loco carniũ, & aquam mundam loco pinguedinis carniũ, & vinum purum loco sanguinis, & homo offertur spiritus aliter & acceptabiliter Deo, non sicut animalia decollata per nos, quæ per prophetam comparantur cadaueri putrido. Nos attamen Dei sumus, & ad ipsum redibimus in omnibus quæ euenerint nobis. Et quia non credimus, domine, hæc quæ locutus est nobis Deus per prophetam istum qui describit tam euidenter de sacrificiis nostris, dixit etiã Deus per Hier. cap. 7. Inuitate proximos vestros ad sacrificia, & comedite cum eis carnes sacrificiorũ vestrorum, quia in die qua eduxi patres vestros de Ægypto, non præcepi eis verum de sacrificiis, sed dixi: Audite vocem meam & ero vobis Deus, & vos mihi populus. Si abulaueritis in omnibus quæ præcepto vobis bene erit vobis. Et non audierunt nec posuerunt aurẽ suam ad dictũ meũ. Et tu, domine, es qui hoc nosti. Attamen Dei sumus in omnibus quæ euenerint nobis.

Secundum

*Secundum probat abiectionem Sinagoga, & electionem ecclesie per verbum
Domini ad Rebeccam. Cap. XXI I.*

TImeo, domine mi, quòd de Sinagoga, & ecclesia intelligatur verum illud, quòd scribitur 25. cap. primi libri legis, cum dicit dominus Deus Rebeccæ vxori Isac. Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi venient de vtero tuo. Et gens gentem superabit, & maior seruiet minori. Domine mi, sola Rebecca fuit mater iudæorum & gentilium. Populus maior & primogenitus fuit Sinagoga, quæ maior fuit honore, & scientia Dei dotata. Populus secundo genitus, & minor apud Deum, fuerunt gentes in infidelitate manentes, & in ignorantia sua. Si tamen, domine mi, Deus occidit Israel, prout describit Isaias, & tunc tota subuersa est Sinagoga, quæ fuerat maior & seruiuit gentibus, quæ fuerat minor, vt completeretur verbum quod Deus dixit Rebeccæ. Gens gentem superabit. Etiam de ecclesia dixit Deus per os Dauid psalmo 44. Assitit Regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, distinctis coloribus adornata. Exponitur, dominemi, quòd ecclesia gētilium quæ vocatur regina, diuersitate linguarum omnium, quæ seruiunt ei, est adornata quasi colorum distinctione. Nam omnes linguæ in ecclesia concordant in vera expositione legis, & psalterii, & libri omnium prophetarum. Sinagoga vero, non habuit nisi vnam linguam, & ornatum suum quasi vno colore, scilicet hebræa.

Probat hoc idem per verba Malachie Prophete, Cap. XXIII.

TImeo etiam, domine mi, de verbis inductis superius frequenter per Malachiam Prophetam, dixit Deus Sinagoga cum ait. Non est mihi voluntas in sacrificiis vestris, quia ab ortu solis vique ad occasum magnum est nomen meum inter gentes, quæ offerunt nomini meo sacrificium mundum, sicut de natura sua munda sunt, aquam, vinum, & farina Pura, de quibus factum est sacrificium, & non indiget mundatione, & lotionem, sed Sinagoga indiget lauare carnes sacrificiorum, & purgare ventres animalium, quæ in sacrificio sacrificabantur, & lauare locum de languine, & pinguedine sacrificiorum, aliter esset horror tractare. In sacrificio autem panis & vini, & aquæ, non apparet aliquid indecens. Prouerb. 8. Melior est buccella panis

E

nil tur.

Tractatus fanè Aureus!

nihil turpe etiam corporaliter sumpta. *Æstimo, domine mi, quòd de isto sacrificio dixit Deus per Salomonem Prouer. 7. Melior est buccella panis cù charitate quam vitulus faginatus cum inimicitia. Buccella amoris, domine mi, pura est mansuetudo super mansuetudinem, & remissio mutua offensarum, & vitulus odii faginatus, est oculus pro oculo, & occulta interfectio in inimicorum. Ergo, domine mi, sacrificium Sinagogæ est vitulus pinguis cù inimicitia, & sacrificium ecclesiæ buccella est panis cum charitate, de qua dixit Deus. Melior est buccella, &c. Pulchre etiam describit Deus ecclesiam, assimilando ceruis per os Salomonis, Prouer. 5. Vbi ait. Cerua Deo charissima in æmulo suo, cuius vbera inebrient te omni tempore, & amor illius delectet te in æternum. Sinagoga enim dici posset cerua aliquo modo, sed non est nobis possibile exponere verbum istud, respectu illo præsertim, quia non habet emulum vnum sed emulos multos. Emuli eius fuerunt Moyses, & Aaron; Daniel, Isaias, Hieremias, & cæteri similes. Et ecclesia est Deo dilecta cerua in æmulo suo vno. de quo, & qua scribitur cerua carissima Deo in æmulo suo non habente parem in nobilitate, & gratia. Tunc addit, domine mi, & dicit: inebrient te vbera eius omni tempore: delectare in amore illius in æternum. In quibus verbis describit Deus sacrificium ecclesiæ omni tempore duraturum in æternum. Similat autem Deus illam matri lactanti filios & in hoc quod dixit: inebriabo te, denotat materiam sacramenti spiritualiter ad vinum, & vbera denotat in reliquis partibus sacramenti esse delectabile nutrimentum, & sufficiens sacramentum, quo sacrificio iam fruitur, & delectatur ecclesia, iam mille anni sunt: à quo tempore priuauit Sinagogam sacrificio. Emulus autem ille in quo ecclesia est tam grata Deo, est Christus dominus & vbera eius dant vinum perpetuum, de quo peruenit gaudium sempiternum. Et non dicit quòd dabit carnes & pinguedinem, vel sanguinem, quæ faciunt sacrificium laboriosum. Sacrificium Sinagogæ quo Deus priuauit nos iam sunt mille anni. nos autem Dei sumus, domine mi. Fuit autem Sinagoga sicut mulier, quæ habuit alium virum, supple Deum, & perdidit illum & domum sanctam. Et ista ecclesia fuit cerua in deserto sine marito, sed Deus vicem illius supplet Vnde ipse fortis & gloriosus dicit per Isaiam cap 63. Puellæ sequestrate meliores sunt quam illæ quæ habent virum. Itè ille propheta ca 63. Ego faciam dicit dominus Deus vineam & flumina ad potum populo meo electo: & tu iacob non obediens, & tu israel non audiens, sicut nos, domine mi, sumus extra obedientiam, nec habemus aures, nec*

oculos. Quapropter hæc captiuitas nostra iam vsque ad complementum mille annorum peruenit. Timeo, domine mi, de lege nostra quæ furoris iram habet in promptu, & dicit oculum pro oculo, &c. Sed cerua illa æmulum habens vnicum dixit in Euangelio suo glorioso Matth. 5. Qui te percuserit in vnâ maxillam statue illi alteram. Loquitur Dauid in psalmo 31. Quam magna & quam multa dulcedo tua domine quam abscondisti timentibus te & compleuisti eam sperantibus in te. Et est clarum, domine mi, quòd populus Sinagogæ timuerit pœnas legis, scilicet oculum pro oculo, quia erat in promptu executio. Sed populus ecclesiæ sperans est in dulcedine Dei, qui percussi in faciem non reperiunt, quapropter parauit illis Deus scilicet gentibus magnam multitudinem dulcedinis suæ, quam abscondit à iudæis. Attamen, &c.

Quod canticus Christianorum est Deo acceptus.

Cap. X X I I I I.

PAueo, domine mi, quòd loquatur Deus de nobis per os Isa. cū ait ca 28. Erunt Prophetæ apud nos sicut verba libri signati, quæ non aperit lector, nec ignorans literas. De filiis autem supradictis quos Deus toriens descripsit, vt allegatum est cum pluries loquitur Deus in eodem cap. cum dicit. Manifestabunt sanctum Iacob, & euangelizabunt Deum Israel, & accipient ignorantes scientiam, & musici scient leges. Apertè videmus, domine mi, quòd iam sunt mille anni quòd ignorantes musici sciunt, & docent legem nostram, & qui sunt ignorantes nisi gentiles, & qui sunt musici cantantes psalterium nostrum, & Prophetas in ecclesiis suis, nisi Christiani? De quibus musicis siue cantatoribus dicit Deus per os Dauid in Psalmo 75. Cantate domino canticum nouum quia mirabilia fecit. Et quid est canticum illud nouum, domine mi, nisi testamentum nouum, & antiquum nisi lex antiqua? Et de istis etiam musicis, dicit Deus per Dauid Prophetam psal. 95. Cantate domino omnis terra, psalmum dicite nomini eius. Et in eodem.

E 2

Cantabunt

Tractatus sanè Aureus?

Cantabunt tibi & psallent nomini tuo vniuersæ familiæ gentium, & non sancer dicit: vniuersæ familiæ gentium, & non Israel singulariter. De istis etiam musicis dicit Deus per os Dauid psalmo 88. Beatus populus qui seit cantilenam, in lumine vultus tui ambulabunt. De illis etiam domine mi, scribitur in psalmo 88. Cantabunt tibi gentes in domo Dei mei canticum. In loco isto ponit cantilenam antomasia, etiam sunt mille anni quod nos iudæi non cantauimus in domo sancta. De istis cantoribus dicit Dauid. Cantabunt canticum in domo Dei in æternum. De nobis dicit in psalmo 139. Quomodo cantabunt canticum Dei in terra aliena. Et qualiter potest esse, domine mi, quod speramus terram habere & nomen, cum Deus dixit per Amos prophetam cap. 5. Cæcidit Israel, & non resurget, virgo Israel prostrata est & non eleuabitur. Idem propheta cap. 9. Et veniet tribulatio & non saluabitur qui effugerit ex eis, & si absconderint se in monte Carmeli: inde precipitabit eos manus mea. Etiam si descenderint in profundum maris, illuc mittam serpentes, & mordebunt eos. Et si abierint in captiuitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladium & occidet eos, & ponam oculum super eos in malum & non in bonum. Quod fecit nobis Deus, iam sunt mille anni completi quod canticum & psalmum cantauimus, ex quo sic est. Attamen, &c.

Quod Iudæi in debite reprehendunt cantum Christianorum.

Cap. XXV.

Domine mi, dixit DEVS de nobis. Ponam oculum meum super eos in malum, & non in bonum, sicut manifeste videmus sunt mille anni. Dixit verò de istis filiis musicatoribus per os Dauid. Omnes gentes plaudite manibus, & cantate Deo in voce laudis. Et ali-

bi dicit.

bidicit. Iubilare Deo omnis terra, seruite domino in lætitia. Introi-
te in conspectum eius. Dicas totum iubilare. Et psalmo 66. Canta-
re domino omnis terra & annunciate de die in diem. Pauco, domine mi,
ex quo Deus dixit per os Hier. cap. 9. Docete filios vestros & filias
vestras fletum & planctum, quoniam mors egressa est per portas ve-
stras. Ex quo Deus dixit de iis filiis musicis siue musicatoribus per os
Dauid psalmo 167. Reges terræ & omnes populi, principes & omnes
iudices terræ: iuuenes & virgines, senes cum iunioribus, laudent no-
men domini. Et psalmo 48. In sacrificio cantus honorabit me. Ac
si aperte diceret: Non in sacrificio carniū hircorū sicut erat sacri-
ficiū nostrū. Etiam, domine mi, si negemus verba creatoris veri,
quæ dixit per os Isa. prophætæ cap. 48. musici seu musicatores addi-
scentes scripturas, & totum psalterium Dauid. Sic musicali arte nota-
tum per sonum acutum & grauem. His omnibus consideratis videtur
mihi quòd nos erramus in hoc, quòd nos de suæ laudis sacrificio iudi-
camus quòd in ecclesia Dei exhibent cantando, præsertim cum in lege
Dei de hoc inueniam præcepta & exempla Dauid, qui etiam dicit. Lau-
date eum in cithara & organo; laudate eum in cymbalis magnis laudi-
bus, & omnis spiritus laudet dominum IESVM Christum, hoc scribit
psalmo 150. Exemplum etiam in 2. Reg. cap. 6. vbi legitur quòd Da-
uid discooperto capite saltans psallebat cum cithara ante archam do-
mini, quem temeraria vxor sua Michol ausa est redarguere. Cui ipse as-
sit. O fatua nonne videbit me dominus despectum psallentem? filii
autem Israel sonabant buccinam dum transducebant archam. Sed
qui sumus domine mi, obsecro, irridentes solemnitates ipsorum musi-
corum nisi Michol fatua? & qui sunt isti canentes nisi Christiani sal-
tantes & exultantes Deo in humilitate sicut Dauid, præsertim cum di-
cit Deus omnis spiritus laudet dominum. Si dixisset: Omnis Israeli-
ta præcise; tunc possemus aliis insultare. Et sic Deus fortis, & glorio-

Tractatus sanè Aureus.

Ius dicit per os Isa. Prophetæ capitulo secundo, quod gentes sunt in conspectu eius quasi nihil. Sed hoc est intelligendum de gentibus istis quæ fuerunt antequam haberent notitiam Dei per aduentum iusti, quia tunc fuerunt pagani & idolatræ, ideo intelligi non potest bene illud, nisi de gentibus quæ inuenerunt dominum, quæ offerunt omni die sacrificium mundum in oriente, & in occidente, sicut dicit per os Malach. prophetæ, ut iam superius est allegatum & certe domine mi nos erramus. Attamen.

In quo probat apostasiam Iudeorum à Deo.

Cap. XXVI.

PAueo, Domine mi, quòd apostotauimus à Deo in primo aduentu Iustius iusti, de quo introduximus auctoritates prædictas, & cui expresse conueniunt omnia, quæ scripta sunt apud nos in libris legis & prophetarum. Propter quam apostasiam, sicut Deus prætendit longitudinem dierum, & captiuitatem istam nobis intulit. Et si expectamus saluatorem alium ab illo iusto non prodest nobis. Sed argumentum nobis euidentius est captiuitas illa, quæ fuit in Babylonia 70. annis & quantum ad tempus, quia breue, quantum ad gratiam, quia Daniel propheta fuit captus nobis qui erat amicus Dei, & per quem consolabatur nos deliberatione propinqua. Non etiam omnes tribus fuerunt in ipsa captiuitate; sed hæc captiuitas iam peruenit ad complementum mille annorum, nec est Daniel nobiscum, & omnes tribus nulla excepta sunt in dispersione elongatæ à domo sancta. Ex quo signum est euidentius quòd pro peccato generali, quod est in nobis omnibus, quod peccatum cum perseverat in nobis, perseverabit ira super gentem nostram sine spe, & tamen expectamus aliquem alium, quæ expectatio

non pro.

non prodest nobis. Et si uoluimus dicere quòd hæc captiuitas non est generalis, & quòd in aliqua parte mundi nos habemus regem & Principem, cito poterimus secundum legem nostram argui de mendacio, & conuinci. Nam si nos iudæi in aliqua parte mundi regem & Principem haberemus: hoc esset de vna sola tribu, scilicet Iuda, sed Deus diffiniuit contra Iudam, quòd non esset super Iuda rex ex illa in æternum. Vnde dixit Hierem. Propheta capitulo decimosextimo. Peccatum Iudæ scriptum est stylo ferreo in lapide Adamantino insiliens super corda eorum. Et id quod est scriptum stylo ferreo in lapide Adamantino qualiter deleri expectamus? Non delebitur in æternum, præsertim cum Deus fortis & gloriosus locutus est per os Isa. prophetæ, capitulo tertio. Dominator dominus aufer. á Hierusalem, & Iuda iudicem, prophetam, & principem. De nobis etiam dicit propheta filius Boceri capitulo decimoquinto, libri sui. Erunt filii Israel sine principe & sine lege. Nos scimus, domine mi, quod ab initio mundi fuerunt aliqui magni & sancti coram Deo, & in principio fuerunt longæ vitæ sicut Matusalem & Enoch, & cæteri, & nullum illorum extendit Deus ultra mille annos, & nos inuenimus inter nos quòd Messias siue Christus promissus nobis, fuit natus in Babylonia tempore captiuitatis illius, quæ fuit 70. annorum, sed hoc tempus nostrum habet in ætate, M. & v. annos, quam fabulam, & non prophetiam nulla ratione possumus defendere, hoc tamen dicimus, & asserimus in Sinagogis nostris, vbi nullus commiscetur nobis extraneus. Sed audias doctrinam Christianorum publicam super Psalmo 88. fundatam. Ad Sion dicet homo & homo natus est in ea, & ipse qui est, fundauit eam. In verbis istis nominat Mariam dominam nomine ciuitatis, & dicit quòd homo natus est in ea, & non dicit, talis Israelitæ vel talis, vt intelligas quòd filius Mariæ non fuit vnquam in lumbis alicuius hominis. Et in secundo libro Reg. capitulo secundo hoc manifeste declarat: cum Deus dicit ad Dauid. Quando compleueris dies tuos, & dormieris cum patribus tuis:

Tractatus sanè Aureus.

bus tuis : suscitabo progeniem tuam post te, quæ egredietur de utero tuo, & ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium. Sed nunquam fuit possibile, domine mi, quòd aliquis egrederetur de utero patris sui, sed hoc expresse ponit ad demonstrandum, quòd Christus non foret concipiendus in muliere per semen decisum de lumbis viri, sicut ceteri homines, tam à David quam ab aliis descendendo. Dicit etiam Deus per os David in psalmo. Ex utero ante luciferum genuite : ac si Deus fortis, & gloriosus diceret de Christo suo, quòd de voluntate sua, quæ est spiritus sanctus genuit eum, & non de semine ducendo, cum ponit ex utero, quia Christus natus est ex utero sine virili semine præter cursum solitum naturæ, & hæc est vera doctrina Christianorum, quæ non intrat in capitibus nostris. Propter hoc evenit nobis illud quòd evenit nobis. Describit etiam per eundem modum Christum nasciturum David propheta, cum dicit in psalmo 88. Iuravit dominus David veritatem, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Attamen Deus sumus.

Concludendo inducit aliqua dicta Sarracenorum de

Iesu, & Maria matre eius.

Cap. XXVII

Certe, domine mi, licet nobis non opponant Christiani dicta Sarracenorum, præcipue quæ traduntur in Alcorano & in expositionibus eius, scientes quòd nos non reciperemus, sicut nec ipsi recipiunt; tamen ad fatigationem nostram, & ad fortificationem credentium : Si nobis opponerentur illa quæ dicuntur à Sarracenis de Iesu, & de beata Maria eius. Omnes enim Sarraceni dicunt quòd ipse fuit ille Messias quem prædixerunt esse venturum, & præponunt illum Machometo eorum Deo quantum ad genealogiam. Fatentur enim quòd parentes Machometi fuerunt idolatræ, & pravi & de semine Agar ancillæ. Et dicunt quòd

cunt quòd Messias fuit filius Isaac & Prophetarum & iustorum, & resta linea vsque ad beatam Mariam virginem matrem eius. De Maria verò dicitur sic in Alcorano de familia Adamar, dixit Angelus Gabriel ad Mariam. O Maria Deus te elegit & docuit gratiam, & præelegit super omnes mulieres omnium sæculorum, & posuit te quasi nouum medium, diuidens inter homines terrenos & Angelos Dei in Paradiso deliciarum. Dicunt etiam omnes Sarraceni, quod Christus siue Messias habuit à Deo potestatem faciendi miracula, sanandi omnem languorem, & infirmitatem, & eiiciendi demonia, & suscitandi mortuos, & sciuit omnia secreta cordium. & credūt omnia miracula IESVM fecisse quæ euangelium commemorat. Et hoc expresse testificatur Alcoranus, vbi dicitur in capitulo prædicto domar, quòd Messias sciuit & scit omnia & etiam secreta cordium. Vnde verba Machometi, sciuit Eise, idest IESVS omnem librum, & omnem sapientiam, & etiam totam legem Moyssi, & quòd omnes comedebant & bibebant in domibus suis, & quid reponebant in thesauris suis. Dicunt etiam de Christo siue Messia, quod dum fuit in hoc mundo contempsit diuitias, & abiecit carnales delectationes, nec habuit concubinas, quæ sunt occasio peccati, & causa inobedientiæ. Item dicitur in Alcorano illud verbum Euangelicum vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos. Ec hæc omnia, licet sint auctoritates aperte dicentium contra, sunt tamen conformes iis, quæ propheta dixerunt de Messia in primo aduentu suo vt patet in prædictis. Dicunt etiam in Alcorano quod Eise, idest Iesus Christus est verbum Dei, & omne verbum Dei est Iesus Christus apud Sarracenos, quasi nomen proprium. Ita quod nullus alius homo vocatur hoc nomine nisi Iesus, quem vocant Eise. Vnde dixit Deus ad Eise. Ego sum sufficientia tua, ego leuabo te vsque ad me, & purificabo te ab infidelibus. Considera ergo, domine, quod gens iudæorum propter captiuitatem, quam passi sunt tam mille annis, sunt enim pau-

Tra&tatus fanè Aureus.

eissimi iudæi in comparatione aliarum nationum. Nam Sarraceni multiplicati sunt & crescunt quotidie, fides autem Christi impleuit totum mundum, nos vero vbiq; dispersi sumus à Deo nostro, & vbiq; sumus paucissimi, sicut Ruben cum dixit non crescas, &c. nos autem non crescimus & illi crescunt quibus sumus inimici super omnes gentes, & nil proficimus. testimonium multorum stat semper contra nos, scilicet Christianorum & Sarracenorum. Alcoranus eorum & Euangelium Christi quibus nolumus obedire. Tamen meo iudicio Alcoranus nihil valet, cum manifeste contineat contra doctrinam nostram, sicut ipse nosti & sicut expositores eius, apparet euidenter quòd ignorauerunt testimonium. Sed quid dicemus de Euangelio Christianorum, supposito quòd Christus siue Messias iam venerit. nihil enim continet contra prophetas & legem nostram, sed est manifestatio omnium prophetarum & promissionis impletio, quæ in lege continentur, sumendo spiritualiter prout continet doctrina Christianorum. Nihilominus, domine mi, super iis dabis ad te recurro maxime super primis nostris, quæ habui à prophetis, quia de Alcorani testimonio scio quòd quasi nihil reputabis, tu maxime qui Arabicum scis. Perfekte enim nosti quia ipse Machomerus qui dixit se prophetam, nec ventura prædixit. & qui dixit se nuntium Dei, contra Deum, & eius scripturam docuit, vt corruptus homo penitus & ignorans.

Explicet Epistola Rabbi Samuelis quam scripsit ad Rabbi Isaac

magistrum Sinagoga.

NOta quòd iste libellus videtur fuisse occultratus per Iudæos ultra ducentos annos & triginta, quod conicitur ex hoc, quia cum iste Doctor Samuel scriberet Rabbi Isaac, solum dixit fluxisse milleannos

à tempore

At tempore, quo per Titum expugnantem sanctam ciuitatem iudæi sunt dispersi, & ideo videtur quòd statim post illos mille annos captiuitatis & dispersionis iudæorum, iste liber fuerit conscriptus. Sed Iudæi videntes quòd per tota euidencia testimonia prophetarum, ipsorum errores conuincerentur: istum librum, tanto tempore, vt dictum est, occulta uerunt, ne per catholicos fideles, ipsorum errores possent argui per cõ-tenta in hoc libello. Qui translatus est sub annis domini. MCCC. XXXIX. Et cum diligenti emenda per me Ioannem Schallus articulum Doctorem Mantuæ impressus, sub annis præfati Domini nostri IESV Christi. MCCCC LXXV. regnante ibidem felicissimè Illustrissimo Domino D. Lodouico de Gonzaga Marchione Secundo.

F I N I S.

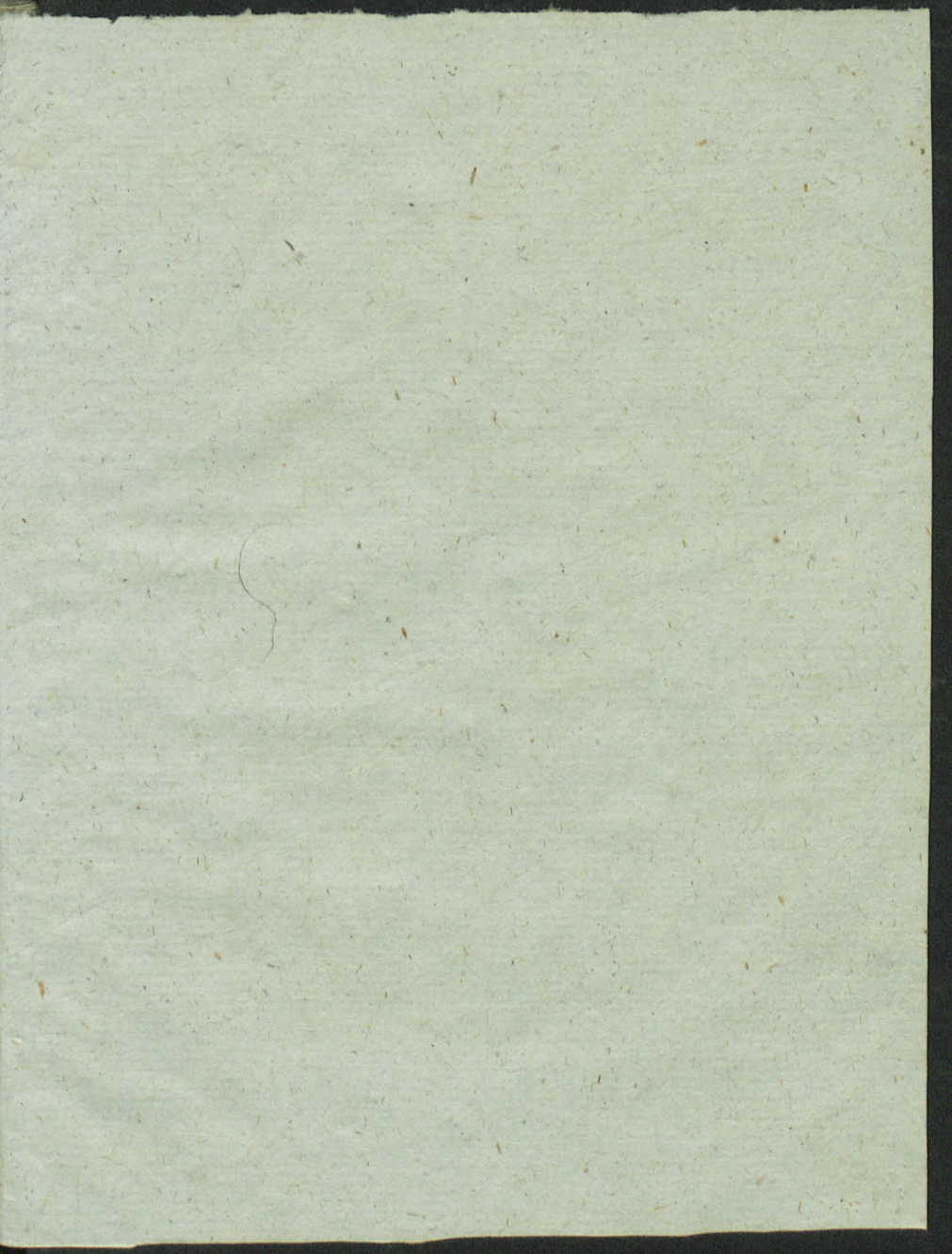
22

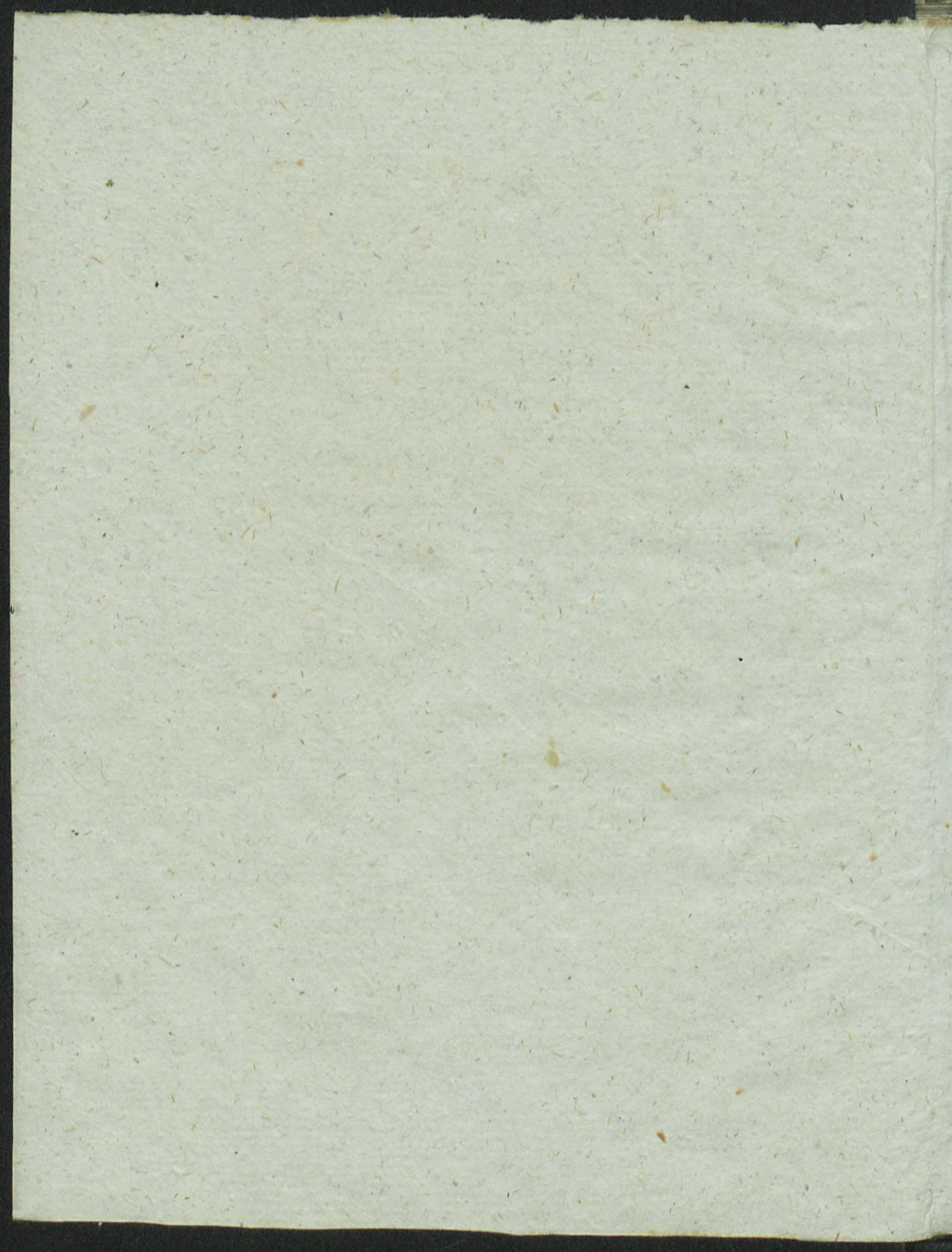
Bellevue, N.Y.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

9653
—
1

9653

1

